

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

* ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 20 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1911 *

ΑΡΙΘΜΟΣ 424

“Ενας λαός υψώνεται ἅμα δεῖξῃ πῶς δὲ φροβᾶται τὴν ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ”

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Περσικαί.

Α. Ε. Κουδέντες—Ὁ Μιστριώτης καὶ μὲ Ρομιτοπούλα.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ἐπὶ τῆς «Στροφῆς» (Jean Moreas).

ΜΟΡΠΙΤΑ. Ὅποιος μὲ φορά, Μητέρα. σὲ κοιτάζει —(Novalis).

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ. Γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν καὶ τὰ παιδιὰ.

ΦΥΧΑΡΗΣ. Ἀκόμη λιγάκι σχολαί.

» Προορισμός (συνέχεια).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΓΙΑ ΝΑ ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΟΥΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Στὴν «Πρόοδο» τῆς Πόλης πού κάποι' ἔχει τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ στέλνῃ κάποιος μου φίλος διάβασα τώρα τελευταία γιὰ τὴν τελετὴ πού ἐγίνε στὴ Μεγάλῃ Σκολῆ τοῦ Γένους ἀνήμερα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Αὐτοῦ εἶδα τὸ λόγο τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Πατριάρχῃ μας, καὶ τὸν ἐπίλογο τοῦ λόγου τούτου, ξεχωριστὰ μιλημένο πρὸς τοὺς μαθητὰς τῆς Σκολῆς.

Μολοντί συνειδημένος νὰ βλέπω καὶ νὰ κούω, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους καὶ ἀπὸ τοὺς ἀσημαντους, λογιμοὺς ἀστήριχτους κ' ἐπιχειρήματα στὸν ἀέρα γιὰ τὴ ζωντανή μας τὴ γλώσσα πού κρατᾶ καὶ πού σπέρνει τὸ Λόγο τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Ὁμορφίης, μὲ ἀπορία σταμάτησα στὸν ἐξῆς παράγραφον τῆς πατριαρχικῆς ὁμιλίας:

«Ἴσως θὰ γνωρίζετε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐβράδευσε τριάκοντα λογίους, παρασημοφορήσασα αὐτούς. Μεταξὺ τῶν παρασημοφορηθέντων δὲν θὰ εὑρητε κανένα ἀπολύτως μαλλιάρων. Πάντες οὗτοι μεταχειρίζονται γλώσσαν καλὴν μὲ μερικὰ τοπικὰ ἰδιώματα.»

Σέβομαι καὶ τιμῶ τὴν Α. Θ. Π. κ' εὐλαδῶς τὴν ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν τῆς. Μὰ τὸ δυστύχημα εἶναι πῶς βρίσκομαι μέσα στὸν κύκλο τῶν «τριάκοντα λογίων», πού, καθὼς γράφαν οἱ ἐφημερίδες, τοὺς παρασημοφόρησε, καλοπροαίρετα, ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία. Δὲν ξέρω ἂν ἀληθεύει τὸ ἄκουσμα. Ξέρω μονάχα πῶς, ὅσο καὶ νὰ κολακεύῃ τοὺς παρασημοφορημένους τὸ εὐγενικὸ τοῦτο ξεχώρισμα τῆς Α. Θ. Π., ὅσο καὶ ἂν θὰ μπορούσε τοῦτο νὰ λογαριαστῆ, ξεχωριστὰ γιὰ

μένα, σὰ συχωροχάρτι, κατ' χωρὶς νὰ ἐξετάσω πῶς κάμποσοι ἀπὸ τοὺς παρασημοφορημένους θὰ ξαφνιστήκανε μὲ τὸ ἀνέλπιστο συναπάντημα τριάντα ὀνομάτων πού ἀντιπροσωπεύουν ἐργασίες ἀνθρώπων πολὺ διαφορετικῶν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο καὶ δυσκολοταίριαστων, ξέρω πῶς ὁ τέτοιος γλωσσικὸς χαρακτηρισμὸς τῶν τριάντα ἀπὸ τέτοια ἐπίσημη πηγὴ θὰ εἶναι γιὰ κάμποσους ἀπὸ αὐτοὺς ἀνέλπιστος περισσότερο ἀπὸ κάθε τι.

Ξέρω πῶς ὁ Μαλλιαρισμὸς βασιλεύει. Ξέρω πῶς, ἀπὸ τὴ στενοχώρια τοῦ φαντασμένου καθαρευουσιάνου καὶ ἀπὸ τὴν ἀλαφροσύνη τοῦ ἀνίδεου, πού, καθὼς ἀδράχνει τὸ παιδί τὴν πέτρα γιὰ νὰ πετροβολήσῃ τὸ καρπόφορο δέντρο, ἀδράξῃν τὸ πρῶτο ἀθῶο δημοσιογραφικὸ χωρατὸ γιὰ νὰ χτυπήσουνε μὲ κείνο, ξέρω πῶς μαλλιάροι λέγονται ὅσοι, ἐξῆς ἢ ἀδῆξῆς, δυνατὰ ἢ ἀδύνατα, μὲ βαθιοχάραχτη βούλλα ἢ, μὲ τὴν ἀγαθὴ τους μοναχὰ διάθεσι, ἀπὸ τοὺς πολύπειρους τεχνίτες τοῦ Λόγου ἴσα μὲ τοὺς ἀγίνωτους παραγαμιστὰς τοῦ χαρτιοῦ, δὲν περιορίζονται: νὰ τὴ μιλάνε, σὰν κάθε ρωμιὸς γύρο του, στὸ βρόντο κάπως καὶ πρόχειρα, μὰ καὶ τὴ γράφουσι πὺ σπουδασμένα καὶ πὺ προσεχτικὰ τὴ ζωντανή μας τὴ γλώσσα, τὴν κοινή, τὴν ἐθνική, πού κρατᾶ καὶ πού σπέρνει τὸ Λόγο τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Ὁμορφίης. Γλώσσα «καλὴ» καὶ γλώσσα «κακὴ» δὲν ὑπάρχει: κάθε γλώσσα, ἀπὸ τὴ μεριὰ πού τὴ βλέπει, μπορείς νὰ τὴν ξεχωρίσης καλὴ ἢ κακὴ, σχετικὰ καὶ ὑποκειμενικά, ἀνάλογα μὲ τὴ σωστὴ ἢ μὲ τὴν ἑσικὴ ζυγαριὰ τοῦ γούστου σου πού τὴ ζυγιάζει. Ὅτι δὲν ξέρω, εἶναι τὰ «μερικὰ τοπικὰ ἰδιώματα» πού πλουμίζου τὴν «καλὴ» γλώσσα τῶν τριάντα παρασημοφορημένων. Ξέρω πῶς ἀνάμεσα στοὺς τριάντα τούτους βρίσκονται λογοτέχνες πού ὅποιος θὰ ἤθελε σωστὰ νὰ τοὺς χαρακτηρίσῃ ἀναγκασμένος θὰ εἶτανε νὰ τοὺς πῆ μαλλιάρους, ὅσο καὶ ἂν μπορούσε νὰ μὴ τὸ θέλαν ἐκεῖνοι γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους τῶνομα τοῦτο, ἀπὸ κάποιον πάντ' ἀφορμῆ. Καὶ ἀπάνου ἀπ' ὅλα ξέρω πῶς εἶμαι, στρογγυλὰ καὶ χτυπητὰ, **μαλλιάρους ἀπολύτως**, καὶ πῶς, βλέποντας ποιοὶ σημαδεύτηκαν καὶ ποιοὶ σημαδεύονται μὲ τὴν ἐτικέττα τούτη, τὸ θεωρῶ ἐπαινὸ μου καὶ τὸ λογαριάζω δόξα μου μαλλιάρους νὰ κράζομαι. Καὶ ὁ μαλλιαρισμὸς, τὸ εἶπα καὶ τὸ ξαναλέω, εἶναι ἡ ἀρετὴ μου.

Ξέρω πῶς ἡ ἀδιαφορία, ἀκατάδεχτη, καὶ ἡ

σιωπή, καταφρονετική, ἀξίζουσε στην ώρα τους, κ' ἔχουσε χάρη και νόημα. Μὰ ξέρω πὼς εἶναι: κάποιες κρίσιμες ὥρες, κάποιες στιγμὲς πὸν παρουσιάζονται σὰ νὰ μέλλεται νὰποφασιστῆ κάτι τι σημαντικό, και πὼς τότε κάθε ἄνθρωπος πὸν φωντίζεται ἀπὸ μιὰ συνείδηση, και πὸν φέρνεται ἀπὸ μιὰν ἰδέα, ὅπου' και ὅπως, μὲ ὅποιους κι ἂν ἔχη νὰ κάνει, πρέπει νὰ δίνη τὸ **παρὼν**, και νὰ στέκεται, στρατιώτης. "Ὅποιος κι ἂν εἶναι ὁ ἀντίπαλος πὸν φοβερίζει, εἴτε γιὰ νὰ ξεκαρδίζεσαι ἀπὸ τὰ γέλια, εἴτε γιὰ νὰ τινάζεσαι ἀπὸ θυμὸ, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος πρέπει νὰ τοῦ φωνάξη: "Ἄλτ! Ἐδῶ εἶμαστε! Ξέρω πὼς ἀπάνου σ' ἓνα ἐπιστημονικὸ ψέμα, στὸ ψέμα πὼς ἡ μιὰ, ἡ ἐλοζώντανη, γλῶσσα μας εἶν' ἐλεεινὸ περιμάζωμα λογῆς λογῆς βαρβαρικῶν τάχα, τρέχα γύρευε, διαλέχτων' ξέρω πὼς ἀπάνου σ' ἓνα ἠθικὸ ψέμα, στὸ ψέμα πὸν ἀγωνίζεται νὰ παραστήσει τοὺς δημοτικιστῆς, πέρα ὡς πέρα, συφεροντολόγους πὸν κοιτάζουσε τὴν τσέπη τους, ἀγράμματους χωρὶς ἰδανικὸ, προδότες γιὰ τὴν κρεμάλα' ξέρω πὼς ἀπάνου στὰ δυὸ τοῦτα ψέματα θεμελιώνεται τὸ κάστρο πὸν μέσα του φυλάνε τὴ σεβάσμα ἀρχόντισσα, τὴν ἀήλιαχη, γεροντοκόρη, τὴν Καθαρεύουσα, καθὼς τὴ λένε. Ξέρω πὼς και μόνο τὸ γεγονὸς πὼς ζητήθηκε ἡ περιφρούρηση τῆς τιμῆς τῆς ἀπὸ τὸ Σύνταγμα, και πὼς ἦρθε ἡ ἀναφορά τῆς μῆσα στὴ Βουλῆ, πρέπει νὰ τοῦ λογαριαστῆ τοῦ δημοτικισμοῦ γιὰ νίκη του και γιὰ θρίαμβὸς του.

Και ποῖός εἶναι ἐκεῖνος, πὸν και χωρὶς νὰ εἶναι βέρος δημοτικιστῆς, κι ἂς τρομάζῃ μὴν τὸν πόνε μαλλιάρῳ, κι ἂς διαμαρτύρεται πὼς δὲν εἶναι ψυχαριστῆς, ποῖός εἶν' ἐκεῖνος πὸν μπορεῖ και σωπαίνει σὲ περίστασι σὰν τούτη, φτάνει νάχη κάποιαν ἀντίληψη τῆς ἁμαρτίας πὸν μᾶς κέλλησε τὸ Σκολεῖδ και ἡ μακροχρόνια γραφτῆ, παράδοσι :

Κι ἂν μποροῦσε ἡ ἀδύνατη φωνή μου νὰ φτάσει ἴσα μὲ τὰ παιδιὰ τῆς Μεγάλῆς τοῦ Γένους Σκολῆς, και ἴσα μὲ ὅλους τοὺς καθαρὸς και τοὺς φρέσκους μὲ τὸ νοῦ τους και μὲ τὴν καρδιά τους, πὸν ἓνα φτερὸ σαλεύει μέσα στὸ νοῦ τους και μέσα στὴν καρδιά τους τινάζεται μιὰ φλόγα, στοὺς λεθέντες τοῦ Σήμερα, στοῦ Ἀὔριο τοὺς ἄντρες, στὰ νιάτα και τοῦ ἀγοριοῦ και τῆς παρθένας πὸν μέσα τους θαμποχαράζει ὁ δροσλόουστος κόσμος τοῦ μελλόμενου, θὰ φώναζα πρὸς ὅλους αὐτοὺς : "Ἀνίσως και κάτι τι μέσα σας νοιώθετε, και θέλετε ἀκέρια και γιὰ τὰ παντοτεινὰ νὰ τὸ πλάσετε, καθὼς ἡ δική σας ἡ καρδιά τὸ θέλει, και μιὰ τριγῦρο σας ψυχὴ σας τὸ ἐμπνέει, κάτι τι, ἀπὸ τὸ γράμμα τὸ ἀπλὸ πρὸς τὸ σύντροφό σας ἴσα μὲ τὸ ἔργο τῆς μεγαλοφάνταστῆς σκέψης, γράψτε το στὴ συκοφαντημένη γλῶσσα, στὴν ἀγνή δική σας

γλῶσσα, στὴ γλῶσσα τὴ λεγόμενη μαλλιάρῃ. Και μὴ φοβάστε νὰ ἐκφράζετε μὲ κείνη και νὰ μεταφέρνετε σὲ κείνη, κάθε λογῆς ἰδέα, ἀπὸ τῆς Ἱερῆς Γραφῆς και τὰ προγονικά σας τὰ βιβλία, ἴσα μὲ τοὺς πιδ κρυφούς, τοὺς πιδ δικούς σας λογισμοὺς. Γιατὶ ἔτσι δοκιμάζεται, στὸ χαρτὶ ἀπάνου, κ' ἔτσι πλουτίζεται κάθε γλῶσσα, ἔτσι ἀπὸ φυσικὴ και μιλημένη, μονάχα, γίνεται τεχνικὴ και φιλολογικὴ.

Στὰ ζητήματα τοῦ Λόγου, ἀπάνου κι ἀπὸ κάθε ἐπίσημη κορφή τῆς Πολιτείας, ἡ ψηλότερη κορφή, ὁ Ποιητῆς. Θησαυριστῆς και θησαυροφυλάκας και τῶν ἔθνικῶν και τῶν ἀνθρώπων ἰδανικῶν, μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς μουσικῆς σκέψης, κλει μέσα του πολὺ βαθύτερ' ἀπὸ ἄλλους τὴ συνείδηση τῆς γλωσσικῆς ἀλήθειας, καθὼς βαστᾷ τὸ χρυσὸ κλειδὶ τῆς ἁμορφιάς. Οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι ζοῦνε και μπρὸς τραβάνε πὸν παίρνουσε γιὰ δάσκαλο τοῦ Λόγου τους τὸν Ποιητῆ.

14 τοῦ Φλεβάρη 1911.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΚΟΜΗ ΛΙΓΑΚΙ ΣΚΟΛΕΙΟ

Δὲ μὸν ἀρέσουσε βέβαια οἱ πολέμοι ἀναμεταξύ δημοτικιστᾶδες, ἀπὸ, γιὰ νὰ ποῦμε και τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο, πιδ πολὺ φίλοι, τὸ κάτω κάτω, τῆς δημοτικῆς παρὰ τῆς καθαρῆς, φαίνονται νὰ εἶναι οἱ ἀπαδὸι τῆς μισῆς. Μὰ γιὰ τῆς λογικῆς τὸ χατίρι, γιὰ τὸ χατίρι, ἂν ἐπιτρέπετε, και κάποιας ἀτομικῆς μου ἀξιοπρέπειας, σωστὸ εἶναι θαρρῶ, κάτι νάντισημειώσω στὴ **Δήλωσι** πὸν ἔγραλε τώρα τελεφταῖα ὁ **Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλος** (κ. **Δελτίο τοῦ ἔκπ. "Ομ.**, Α'. 1911, σ. 63—64, και **Νουμά**, 16 τοῦ Γενάρη, 1911, σ. 46—47, τοῦ ἀρ. 419).

Ἴδου τί λογῆς εἶναι τὰ πράγματα και πὼς ξετυλίζονται: τὰ ἱστορικὰ τους.

Ὁ κ. Δ. Πετροκόκκινος, σ' ἓνα του μεγάλο πρωτοσέλιδο ἀρθρο τοῦ **Νουμά** (κ. ἀρ. 396, σ. 1 κι ἀκ., 13 τοῦ Θεριστῆ, 1910), ἔγραψε ὅσα ξέρετε γιὰ μένα ἡ σωστότερα, ἐναντίο μου (κ. ἀρ. 415 τοῦ **Νουμά**, 12 τοῦ Δεκέβρη, 1910, σ. 257), μεταξύ σὲ ἄλλα παλλὰ, προκήρυξε μάλιστα πὼς τὸ **σύστημα ἄγουρο** κι **ἀνεφάρμοστο**— νόστιμη καταδίκη ἀπὸ ἓναν ἄνθρωπο πὸν τοῦ ἔχω ἀφιερωμένη τὴ **Ζωὴ κι Ἀγάπη στὴ μοναξιά**, ἔπου θαρρῶ πὼς τὸ σύστημά μου, ἀφοῦ γιὰ σύστημα ὁ λόγος, σὰ νὰποδείχτηκε ὄριμο και κάπως νὰ ἐφαρμόστηκε.

"Ἄς εἶναι. Δὲν εἶπα τίποτα. Τί νὰ πιάση κανεῖς τώρα τέτοιες πολεμικῆς, μὲ τᾶγουρα, τὰ ξυνά, τὰ-

χρόνια πού διαβαίνουνε, τελειωτική μορφή έχει: μιὰ γλώσσα καὶ στὸν καιρὸ τὸν ἴδιο πού μιλιέται ἢ πού γράφεται.

Δὲν παρατηρήθηκε ἀκόμη ἀρκετὰ πῶς ἡ καθαρέβουσα, καὶ μαζί της ἡ μισή ἐκεῖ πού ἀκολουθεῖ τὴν καθαρέβουσα, σοῦ **ξαναφέρνουνε ὀλοένα τοὺς τύπους στὸ σημεῖο καὶ στοὺς ὄρους τοὺς γλωσσικούς, ὅπου βρισκόντανε οἱ τύποι ἀφτοῖ προτοῦ ἀλλάξουνε, καὶ πού ἀλλάξανε ἴσια ἴσια ἐπειδὴ καὶ βρισκόντανε στὸ σημεῖο ἐκεῖνο καὶ σὲ κείνους τοὺς ὄρους.**

Πῶς δὲ γυρίζανε πίσω στὴν ἀρχαία, γνωστό. **Γλῶσσαι** γράφουνε· λένε **γλώσε**, ὅπου δὲν ὑπάρχει τσίκουδο ἀπὸ τὴν ἀρχαία, μῆτε τὸ Γ, μῆτε τ'Ω μῆτε ἡ περισπωμένη μῆτε τὰ δυὸ Σ μῆτε τὸ ΑΙ.

Υπάρχει, γιὰ νὰ φήσουμε ἄλλα, μιὰ κατάληξη **ε**.

Λοιπὸν, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ, τὸ ΑΙ προσφέρθηκε σὰ σκέττο **ε** κ' ἔτσι· θύμιζε τὸ **ε** τῆς τριτόκλιτης κατάληξης-**ες**, ἴσια ἴσια γιὰ τοῦτο ἀλλάξε ἡ—**ε** κ' ἔγινε ὅπως εἶναι **σήμερα—ες**, δηλαδή **γλώσσες** πού εἶναι **τελειωτικὴ μορφή** καὶ καλῆτερη δὲν ἔχει.

Γιὰ περαστικὴ μορφή πρέπει νὰ λογαριάσουμε καθε μορφή πού βγαίνει στὴ μέση ἀπὸ τὴν προσπάθεια τῆς καθ. ῥέβουσας νὰ ξαναφέρνῃ, ὅπως δείξαμε, τοὺς τύπους στὸ σημεῖο καὶ στοὺς ὄρους τῆς ἀλλαγῆς τους.

Ὅσο βάζει: κατάληξη ΑΙ, μὲ τὴν προφορὰ τῆς σημερινῆ, τὴν πάγκοινη μας **ε**, ὅσο δὲν παραδέχεται τὴν ἀρχαία διφτογγικὴ προφορὰ τοῦ ΑΙ, τρῦπες κάνει στὸ νερό. Τρῦπες στὸ νερό κ' ἡ μισή μας, σὰ δανεύεται ἀπὸ τὴν καθαρέβουσα καὶ κατάληξης ΑΙ, δηλαδή **ε**, πού καθαρὸ ὑπερξῆ δὲν ἴεχουνε, πού εἶναι τόντις ἀνύπαρχτες, **ναί**, **βέβαια**, γιὰτὶ **σήμερα** τίς λές, **ἄδριο** τίς ξεχνᾶς, λές **ἄλλες** καὶ τὰ μπερδέβεις ὄλα.

Γιὰ νὰ μὴν τὰ μπερδέβουμε, γιὰ νὰ χῶνουμε τὰ πόδια μας μιὰ βάση ὅπου νὰ σταθεῖνε, βρέθηκε ὁ κανόνας.

Λοιπὸν, ὅταν ἡ **Δήλωση** γράφει πῶς δουλειὰ τῆς δὲν εἶναι νὰ δείξῃ «τὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ γλώσσα», ὑποθέτω νὰ ἐνοῶ ἢ πῶς δὲ σκοτίζεται γιὰ κανόνες, γιὰτὶ τὸ ζήτημα, τὸ μόνον ζήτημα σήμερις εἶναι ἀφτό, θέλουμε ἢ δὲ θέλουμε κανόνα, θέλουμε ἢ δὲ θέλουμε γραμματικὴ.

Τόσο πολὺ θέλουμε πού καὶ ἡ **Δήλωση** καὶ τὸ **Καταστατικὸ** καὶ τὰ ῥήτρα τοῦ κ. Δ. Πετροκόκκινου καὶ τὸ γράμμα τῆς ἀκανόνιστης κυρίας, πού δημοσίεψε, καὶ τὸ **Πρότυπο Σχολεῖο** ἀκόμη, ἄλλη δουλειὰ δὲν ἔχουνε παρὰ νὰ κανονίζουνε.

Μὰ σὰς παρακαλῶ, ποιὸς βαστᾶ μιὰ πέννα,

ποιὸς γράφει μιὰν ἀράδα, χωρὶς νὰ κανονίξῃ;

Καὶ δὲν κανονίξει ὁ **Ἐκπαιδευτικὸς**;

Τότες πῶς γράφει: **σχολεῖο**;

Θυμηθῆτε τὰ δὲ ὅσα λέγαμε, πιδὲ ἀπάνω γιὰ τὴν καθαρέβουσα.

Ἡ μισή, τὸ ἴδιο, ξαναφέρνει τὸν τύπο στὸ σημεῖο καὶ στοὺς ὄρους πού σταθήκανε ἡ ἀρχὴ τῆς ἀλλαγῆς του.

Ἴσια ἴσια ἐπειδὴ τὸ **χ** τὸ ἀρχαῖο ἔχασε τὴν ἀρχαία τὴν προφορὰ, πού εἶτανε **κ** καὶ **δασεία**, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ τὸ **ει** ἔχασε τὴν ἀρχαία τὴν προφορὰ κ' ἔγινε **ι** σκέττο, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ τὸ ἀρχαῖο τὸ ΣΧΟΛΕΙΟΝ προσφέρθηκε **σχολεῖο**, ἴσια ἴσια γιὰ τοῦτο κατάντησε νὰ λέγεται **σκολειό**.

Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι πού ὅταν πιάνω καὶ γράφω **σχολεῖο**, ἄλλο κε κανονίζω. Δηλαδή, δὲν κανονίζω γλώσσα· κανονίζω ποταμό. Τοῦ λέω· Πίσω! Πίσω! Ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκίνησες, στὸ σημεῖο ἐκεῖνο τὸ ἀπόμακρο, νὰ γυρίσῃς — καὶ νὰ σταθῆς, νερό!

Ἀπαράλλαχτα ὅ τι ἔκανε ἡ καθαρέβουσα.

* * *

Καλέ, τί κάθουμαι, παιδιὰ, καὶ συζητῶ καὶ φιλονικῶ καὶ πολεμῶ καὶ παθαίνουμαι καὶ χολοσκάνω καὶ μὲ τὰ σωστά μου, σοβαρὰ σοβαρά, σὰς ἀραδιάζω φιλοσοφίες καὶ γλωσσολογίες, ἀντίς νὰ κάνω κέφι, νὰ ῥαχατέβω, νὰ χουζουρέβω, νὰ χαζέβω, νὰ γλεντίζω καὶ νὰ γελῶ.

Ἄμαρτία μου πού τὴν ἀνάφερα πιδὲ ἀπάνω ἔτσι, περαστικά, τὴν ἀμίμητη φράση, πού ἀξίζει νὰ τὴ σκολιάσῃ κανένας. Στὴ **Δήλωση** τὴ χρωστοῦμε, ἂν καὶ δὲν καταλαβαίνει κανεὶς, ἀπὸ τοῦ κι ὡς τοῦ, ἀπὸ ποῦ λόγος, ξαφνικά, σὰ καλὰ καθούμενα, ἡ **Δήλωση** μὰς δηλώνει πῶς ὁ «Κος Μανώλης Τριανταφυλλίδης (πού ὠμάλυνε τὴ γραμματικὴ καὶ κανόνισε τὴν ὀρθογραφία τοῦ βιβλίου τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα «Παραμῦθι χωρὶς ὄνομα» Λονδίνου 1910)».

Τὸ λοιπὸν, ἔτσι; ὁ «Κος Μανώλης Τριανταφυλλίδης» «ὠμάλυνε τὴ γραμματικὴ καὶ κανόνισε τὴν ὀρθογραφία τοῦ βιβλίου τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα «Παραμῦθι χωρὶς ὄνομα» Λονδίνου 1910».

Χαίρουμαι φοδερὰ πού τῶμαθα. Νὰ τὸ ξέρω, σὰν ἀξιωθῶ νὰ διῶ καὶ τὸ **Παραμῦθι χωρὶς ὄνομα**.

Πῶς ὅμως χωρὶς ὄνομα; Ὅνόματα τώρα ἔχει δυὸ, τῶνομα τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα καὶ τῶνομα τοῦ Κου Μ. Τριανταφυλλίδη, ἀφοῦ συνεργαστήκανε.

Βλέπω μάλιστα μὲ τί τρόπο θὰ μιλήσω γιὰ τὸ βιβλίο τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα καὶ τοῦ Κου Μ. Τριανταφυλλίδη.

Στὴν Ἀγγλία—ὅπου βρίσκεται δὲ καὶ τὸ Folkestone τοῦ φίλου μας τοῦ κ. Δ. Πετροκόκκινου—

δημοσιεύεται από κάμποσους σφούς ή **Παλιὰ Διαθήκη** σὲ λαμπρὴ, πλουσιπάροχη ἔκδοσι, ὅπου τυπώνεται τὸ κείμενο μὲ διάφορα χρώματα, γιὰ νὰ ξεδιακριθοῦνε τὰ διάφορα χέρια ποὺ συντάξανε τὸ ἓνα μέρος ἢ τὸ ἄλλο, κάποτες τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη φρασσοῦλα.

Τέτοια μέθοδο θάκολοιθῆσω καὶ γώ. Σὰν κάμω ἐπίκριση γιὰ τὸ **Παραμῦθι χωρὶς ὀνόματα** ἢ γι' ἄλλο κανένα ἔργο τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα, ἔτσι, μὲ τὰ χρώματα, θὰ προσπαθῆσω νὰ ξεδιακρίνω, νὰ ξεχωρίσω τί ἀνήκει τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα, τί ἀνήκει τοῦ Τριανταφυλλίδου μας. Ἐκείνα ποὺ ἀνήκουνε τοῦ Τριανταφυλλίδου, φυσικὰ θὰ τυπωθοῦνε μὲ χρώμα τριανταφυλλί. Ἐκείνα ποὺ ἀνήκουνε τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα, θὰ σημειωθοῦνε μὲ χρώμα οὐρανί, ὅπως ταιριάζει τῆς Μούσας ποὺ ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀπὸ ἀπάνω ἀπάνω, ἀπὸ ἀψηλὰ ὅσο γίνεται κοιτάζει τὸ σκοπὸ, μὰ δὲν τὸ καταδέχεται νὰ φροντίσῃ γιὰ τὰ μέσα. Ἐπειδὴ, τώρα τὸ κατάλαβα τί σημαίνει σκοπὸς καὶ τί σημαίνει μέσο. Νὰ σὰς τὸ πῶ.

Νά, ὁ σκοπὸς, ὁ καλλιπὲς σκοπὸς τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα μοιάζει νὰ εἶναι ὁ **νεφελεγερετισμός**. Μαζώνει τὰ σύννεφα. Δηλαδή, τοὺς πιὸ αἰθέριους λογισμοὺς, τίς πιὸ ἀστερόπλαστες εἰκόνες, τίς πιὸ ἀερολαφροφτεροῦγίαιστες φιλοσοφίες. Ἐπει τα φωνάζε ἓνα παιδί:

— «Ἄκουσε δῶ. Στρώσε λιγάκι τὸ μέσο, ῥίξε μιὰ ματιά. Νά, ἐμάλυνε τὴ γραμματικὴ μου καὶ κανόνισέ μου τὴν ὀρθογραφία. Μπράβο σου. Σῶνε!»

Τὸ παιδί ποὺ φρόντισε γιὰ τὰ μέσα, βρέθηκε νὰ εἶναι ὁ Κ. Μ. Τριανταφυλλίδης. Ὁ Μανώλης ὁ Τριανταφυλλίδης, καλέ. Λαμπρὸ παιδί. Ἐξοχο. Φίνο. Νταλικάτα. Μὲ μιὰ χάρη γυναικῆσια στὰ μισοῖδια του περαχωμένη. Καὶ λεξικογράφος πρώτης ἀράδας, ἀλόφρωτης. Συχνὰ δὲ μοῦ ἔτυχε νὰ διαβάσω τίποτες ποὺ νὰ συνεπαρθῶ καθὼς συνεπάρθηκα μὲ τὴν **Σενηλασία**. Καὶ τὸ ξέρει καὶ τὸ εἶπα κι ἀκόμη τὸ φωνάζω. Διδάχτορας κιόλας ἀπὸ τὸ Μόναχο καὶ μαθητῆς — ἓνας ἀπὸ τοὺς καλῆτεροὺς — τοῦ μακαρίτη, τοῦ Κρουμπάχερ. Στὰ λεξιλογικά του, πολλὸ νόστιμα συνενώνει τὴ βαθεῖα τὴν ἐρεθνα μὲ τὴν φιλέψιλη τὴν ξεδιάλυση. Μὰ γιὰ συγγραφέας, γιὰ ποιητῆς, γιὰ πεζογράφος, γιὰ καλλιτέχνης ἢ ἀρτίστας, ὁ Μανώλης μας εἶναι νοῦλλα.

Πῶς μπορεῖ τὸ λοιπὸ νὰ ἐμαλύνῃ τὴ γραμματικὴ ἑνὸς ἔργου τῆς φαντασίας, γιὰτι ἔργο τῆς φαντασίας ὑποθέτω πῶς θὰ εἶναι τὸ παραμῦθι ποὺ ὄνομα δὲν ἔχει; Ὁ Μανώλης εἶναι καλὸς γιὰ κάτι ἄλλες δουλειές. Θὰ συλλογιέται τὸ Πανεπιστήμιο καὶ παιδιὰ, καθὼς εἶναι καὶ γνωστὸ, ἔχω στὸ Πανεπιστήμιο μεγάλη ἐπιρροή, θὰ διοριστῇ καθηγητῆς, δὲ

γίνεται. Φτάνει νὰ εἶναι κανεὶς ἐναντίο μου καὶ διορίζεται. Νὰ εἶναι κανεὶς ἐναντίο μου, μὰ νὰ εἶναι συνάμα καὶ δημοτικιστῆς. Νά τὸ σωστὸ τῆριστούργημα. Βέβαια. Καθαρεθουσιάνος κ' ἐναντίο μου, ἐνονοεῖται μοναχό του. Μὰ δημοτικιστῆς κ' ἐναντίο τοῦ Ψυχάρη, δημοτικιστῆς καὶ νὰ καταδικάζῃ τις ὑπερβολές, τῆγουρα, τᾶνεφάρμισα τοῦ Ψυχάρη, μπράβο! Δημοτικιστῆς καὶ νὰ εἶσαι μέλος τοῦ **Ἐκπαιδευτικοῦ**, καὶ τὸ καλῆτερο ἀπ' ὅλα, νᾶχῃς γραμματικὴ καὶ νᾶχῃς ὀρθογραφία ποὺ νὰ μὴν εἶναι ἡ γραμματικὴ, ποὺ νὰ μὴν εἶναι ἡ ὀρθογραφία τοῦ αἵρεσιάρχη, καὶ μὲ τὴ γραμματικὴ σου νὰ ἐμαλύνῃς τὴ γραμματικὴ καὶ νὰ κανονίζῃς τὴν ὀρθογραφία τῆς Κας Π. Σ. Δέλτα. Πῶς νὰ μὴ διοριστῆς;

Καὶ τώρα, σὰς παρακαλῶ, συλλογιστῆτε καὶ φριξτε. Κοιτάξτε ποὺ μᾶς καταντήσανε τὰ κόμματικά, γιὰτι κόμματα ἔχουμε στᾶγιο τὸ ζήτημα, σὰ νὰ εἶτανε λόγος γιὰ ἐκλογές κοιτάξτε ποὺ μᾶς καταντήσανε τὰ προσωπικά — ἐπειδὴ τί ἄλλο νὰ εἶναι; — ποὺ μᾶς καταντήσανε οἱ Ὅμιλοι, μάλιστα, καὶ μαζί τους ἡ μισή, σὲ τί ἀντίληψη κατασταλάξαμε τῆς φιλολογίας, ποὺ εἶναι ἀντίθετη πρὸς κάθε φιλολογία τοῦ κόσμου, ἄς εἶναι σημερινή, ἄς εἶναι κι ἀρχαία.

Νὰ σας μιὰ κυρία, μιὰ γυναίκα, ἢ κ. Δέλτα, ποὺ ἔχει κάποιον ταλέντο, ποὺ κάποια φλέβα ποιητικὴ δὲν τῆς λείπει, ποὺ ἂν καὶ ἀπλοεῖα λιγάκι, ἔχει κάποια ἰδέα τοῦ τί πρέπει, τοῦ τί μπορεί νᾶναι βιβλίς, παραμῦθι, ρομάντζο, μιὰ γυναίκα ποὺ ὅπως κι ἂν εἶναι, εἶναι συγγραφέας, κι ὡστόσο ἀκλόνηστα ὅσο κι ἀθῶα, μὲ μιὰν ἀστοχασιά ποὺ κοντέδει νὰ σὲ συγκινήσῃ ἀπὸ κάτι παιδιάτικο ποὺ μέσα τῆς κρύβει, νομίζει πῶς ἓνα βιβλίς μπορεί νὰ γραφῇ ἀπὸ δυό, πῶς γιὰ νὰ εἶναι τόντις ἓνα δὲν πειράζει νὰ τὸ ζυμώσσουνε μαζί μὲ τὰ δικά μας, χέρια ξένα. Παρῆρῃ πῶς γλώσσα καὶ οὐσία ξεχωρίζουνται, πῶς ἐνῶ ἐγὼ προσδιορίζω στὴ γραφῇ μου τὸ νόημα, τὴ θέση, τὴν καταλληλία, καὶ τὴν ἀλληλοκαταλληλία, ποὺ νὰ πῆς, τὸ χρώμα μιᾶς λέξης ἢ τὴ χρωματιά της, μπορεῖ ἄξαφνα ἓνας ἄλλος νᾶρθῇ νὰ μοῦ προσδιορίσῃ τὸν τύπο. Λοιπὸν, ἐγὼ θὰ γράφω, μὰ τὴ γραμματικὴ μου δὲ θὰ τὴν ξέρω. Ἐὰ μοῦ τὴν ξέρῃ ἓνας ἄλλος στὴ θέση μου, θὰ μοῦ τὴν ἐμαλύνῃ ἀφτός. Καὶ ποιὸς ἀφτός; Τὸ εἶπαμε δᾶ, ἓνα παιδί μὲ ἄπειρα χαρίσματα πραιοσιμένο. Ἄς ἀφήσουμε ἕμους ποὺ συγγραφέας δὲν εἶναι, ἄς ἀφήσουμε ποὺ ἀπὸ τέχνη δὲ νοιώθει — τουλάχιστο δὲν τᾶδειξε ὡς τώρα — μὰ καὶ στὴ γλωσσολογία του ἀκόμη, σὰν κλειδωμένος, σὰν περιορισμένος εἶναι. Ὁ Μανώλης Τριανταφυλλίδης εἶναι λεξικογράφος ἢ λεξολόγος, ὅπως θέλετε νόμους γενικοὺς, πανελληνιοὺς κανόνες δὲν

νεφάρμοστα του κ. Δ. Πετροκόκκινου, με προσωπικά, όπως κι αν είναι.

Περνούνε, από το Θεριστή στο Δεκέβρη, έφτά μήνες. Μου στέλνουνε το Καταστατικό του "Ομίλου, μαζί με την πρόσκληση να γίνω μέλος. Διαβάζω το Καταστατικό, θυμώμαι το άρθρο του Πετροκόκκινου, το *πρότυπο σχολείο*, βλέπω και δεν παίρνουνε καλό δρόμο τα πράγματα. Την Ίδέα συλλογιστούμαι, τόν καινούργιο τόν κίνηση και τους γράφω το άνοιχτό μου το γράμμα, *Πάμε σχολείο*, που το δημοσίεψε ο *Νουμάς* σε δύο του άρθρους (415 και 416, 12 και 26 του Δεκέβρη, 1910).

Στο άρθρο μου αυτό, ως ποίμε δά σ' αυτή μου τη μελέτη, νομίζω πως ζήτησα κάμποσα ζητήματα γενικά, που μπορούσαν να σταθούνε χρήσιμα ως και σ' έναν "Όμιλο *εκπαιδευτικό*, αφού για εκπαιδεύση μιλούσαμε κι ο άνθρωπος που τάλεγε, διδάσκει εδώ και καμιά είκοσιπενταριά χρόνια.

Θα ήρθε το λοιπόν πως άξιζε κάποια προσοχή και η μελέτη και τόνομα εκείνου που την υπόγραφε, που γραφόντανε κιόλας μέλος του "Όμιλου στο ίδιο γράμμα. Έννοείται πως με βγή τη δύναμη πολεμουσα τις δλίθριες αρχές της μισής άπαντοούσα και τόν κ. Δ. Πετροκόκκινου που δεν του έφτασε το πρώτο του άρθρο για μένα, παρά, σ' ένα δεύτερο (κ. *Νουμά*, τόν αρ. 406, 114, είκοσι έξη του Σταβρού, 1910), δημοσίεδει το γράμμα μιας κυρίας, που θεοφάνερα έμένα χτυπά (κ. τόν αρ. 415 του *Νουμά*, σ. 261 κι άκ.).

Λοιπόν, από τα ιστορικά που σ' έχω άραδιασμένα, βγαίνει άναντίλεχτα πως έγω καθόμουνε ησυχια στάδγά μου, γρο δέ φυσούσα, ψυχή δεν πείραζα, πολεμική δεν έπιανα, προτού πιάσουνε μαζί μου.

Και τώρα, στη ζωή σας, τί νόημα, τί τόπο, τί λογική έχουνε τάκόλουθα λόγια της *Δήλωσης*, που άναγκάζονται, λείε, να παρακαλέσουνε «άλλους σεδαστους... επικριτάς, να βάλουν τελεία και παύλα σε κάθε δημοσιογραφική πολεμική [έδω παραπέμπουνε στο άρθρο μου ήητά], γιατί ε σκοπός του "Όμιλου δεν είναι ν' άνακατένεται σε γλωσσικούς καυγάδες [! ! !]».

Έμεις, από που η *Δήλωση* τόνομάζει καθγά, το είπαμε άγώνα, σ' έναν καιρό μάλιστα που δεν άκουγότανε άκόμη ο *Έκπαιδευτικός*, μήτε θα παραδεχτή κανείς πως η λέξη *καβγάς* ταιριάζει σε μια μελέτη δική μου.

Δεν είναι το μόνο που με κάνει κι άπορω.

Άν καταλαβαίνω καλά τη γλώσσα της *Δήλωσης*, όταν παρακαλεί έναν άνθρωπο να *βάλει τελεία και παύλα* στα γραφτά του, θα πη πως τόν παρακαλεί να σωπάση, κι ως άφήσουμε που δε λέγεται σε

κανένανε τέτοιο πράμα, είναι άκόμη πιο άπορο να το πησ σ' ένα *σεβαστό* επικριτή.

Τουλάχιστο αν οι χριστιανοί άκούγανε πρώτοι του λόγου τους τη συβουλή που δίδουνε στους άλλους! Έπίστα! Στην ίδια τη *Δήλωσή* τους ξεκολλούνε την πολεμική, μάλιστα με κάτι μέσα που έμορφα έμορφα δεν είναι. Για να δείξουνε τάχα πως την *άντίληψη* που έχουνε για τη γλώσσα, για το τυπικό και το ήχολογικό της, την έχουνε μεγάλοι γλωσσολόγοι που κατηγορούνε κιόλας την *άντίληψη* του *Ψυχάρη*, άναφέρουνε και τη φυλλάδα του κ. K. Brugmann (*Γραφή και δημοτική*). Άν όμως και η δική τους η *άντίληψη* δεν είτανε *άντίληψη* πολεμικής, παρά ήσυχης κριτικής *άντίληψη*, μαζί με τη φυλλάδούλα του κ. Brugmann, θα μνημονέθανε και της φυλλάδούλας του την *έπίκριση* που έκαμα φαρδιά πλατιά στη *Revue des Etudes grecques*, που είναι γνωστό περιοδικό (κ. τ. XXI, No 91, 1908, 93—97, K. Brugmann, *Schrift- und Volkssprache*, 1906). Από την *έπίκρισή* μου θα βλέπανε πως ο μεγάλος γλωσσολόγος μήτε τη δημοτική ξέρει, μήτε τα έργα μου ποτέ του διάδασε— και φοβούμαι μήπως κάμποσα μέλη του *Έκπαιδευτικού* πάθανε το ίδιο.

* *

Άντιλογίες ή μικρή *Δήλωση* έχει πολλές. Δίνει, αν μπορεί να πη τινάς, κι άλλες μπαταρίες στα διάφανα μάτια της Λογικής.

Άνε άξαφνα πως του *Έκπαιδευτικού* *Όμιλου* ε σκοπός «είναι καθάρα εκπαιδευτικός, έπομένως [!] θεωρεί ότι δεν είναι δουλειά του ούτε να δείξει τί έπρεπε να είναι η γλώσσα, ούτε να έρίσει την τελειωτική της μορφή.»

Κοιτάξτε τώρα στο τέλος της *Δήλωσης*: «Κος Μανώλης Τριανταφυλλίδης (που ώμάλυνε τη γραμματική και κανόνισε την ορθογραφία του βιβλίου της Κας Η. Σ. Δέλτα «Παραμύθη χωρίς ένομα» Λονδίνο 1910)».

Νά το λοιπόν που *δείχνουνε τί πρέπει να είναι η γλώσσα*, που *ορίζουνε*— ή προσπαθούνε να έρίσουνε— *την τελειωτική μορφή της* να που κανονίζουνε κιόλας την ορθογραφία, που άκόμη δεν τέλμησα να την κανονίσω.

Μά κοιτάξτε και πιο άπάνω τί γράφει: «... χωρίς κανέναν τους να νομίσει [από τους εκπαιδευτικούς δηλαδή] πως ήρθε ο καιρός να επιβάλλει [ένα *λάβδα* θέλει: έδω] τη γνώμη του την άτομική για το γλωσσικό ζήτημα, στους άλλους.»

Νά ώστόσο που ο «Κος Μανώλης Τριανταφυλλίδης» νόμισε «πως ήρθε ο καιρός να επιβάλλη τη γνώμη του την άτομική για το γλωσσικό ζήτημα»,

σως όχι στους άλλους, μά σίγουρα στην άλλη, δηλαδή την κ. Π. Σ. Δέλτα. Μας τὸ ἀναγγέλλουνε καὶ μοναχοὶ τους!

Νὰ τὸν ἀκουσα, ὁ «Κος Μανώλης Τριανταφυλλίδης», πού μᾶς βγήκε τώρα, καθὼς βλέπω, καὶ γλωσσικός νομοθέτης, θὰ νόμιζε, ὑποθέτω «πὼς ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ ἐπιβάλλῃ τὴ γνώμη του τὴν ἀτομικὴ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα» καὶ σὲ μένα τὸν ἴδιο.

Καὶ πειδὴ δὲν ξέρω διόλου ποιὰ εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Μανώλη Τριανταφυλλίδη γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα—ἡ γνώμη του ἢ ἀτομικὴ—ἐπειδὴ δὲν ξέρω ποῖ εἶναι τὸ **σύστημα** τους ἀφοῦ, τί διάλογο; γιὰ νὰ ἐμαλύνῃ κανεὶς γραμματικὲς καὶ νὰ κανονίξῃ. ὀρθογραφίες, πρέπει νᾶχῃ ἓνα σύστημα, δὲ γίνεται ἀλλιῶς—ἐπειδὴ τίποτις ἀπ' ἀφτὰ δὲν ξέρω, δὲν ξέρω ἂν ὁ «Κος Μανώλης Τριανταφυλλίδης» δὲ νόμισε «πὼς ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ ἐπιβάλλῃ τὴ γνώμη του τὴν ἀτομικὴ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα», στοὺς εκπαιδευτικούς, μ' ἄλλα λόγια καὶ «στοὺς ἄλλους»

Μὰ στὸ θεὸ σας, κοιτάξτε ἀκόμη καὶ παρακάτω τί μᾶς δηλώνει ὁ **Ἐκπαιδευτικός**, πὼς «παραδέχεται τύπους καὶ φθόγγους, πού μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι χυμένοι στὰ καλούπια τῶν κανόνων τοῦ πυρῆνα τῆς γλώσσας».

Νὰ σου καὶ πάλε τὸ λοιπὸν πού ὄχι μόνο σοῦ ἔχουνε γνώμη ἀτομικὴ γιὰ τὸ γλωσσικὸ, μά πού μᾶς δείχνουνε τί πρέπει νὰ εἶναι ἡ γλώσσα—μόνο πού τὸ ἀμελήσανε νὰ μᾶς δείξουνε σὰν τί πρᾶμα μπορεῖ νᾶναι ἄξια, ἓνα **καλούπι** πού εἶναι **καλούπι** ἐνὸς **κανόνα** καὶ μὲ τί πάλε νὰ μοιάξῃ ἓνας **κανόνας** πού εἶναι **κανόνας** ἐνὸς **πυρῆνα**. Μὰ καὶ νὰ μᾶς τὸ ξηγούσανε, ἴσως ἀκόμη δὲ θὰ καταλάβαινα πὼς τὸ **καλούπι** ἀφτὸ εἶναι **καλούπι** ἐνὸς **κανόνα** πού εἶναι **κανόνας** ἐνὸς **πυρῆνα** πού εἶναι **πυρῆνας** τῆς **γλώσσας**. Ἡ ἀτομικὴ μου ἢ γνώμη γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲ νόμισε ποτέ της, πὼς ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ ἐπιβάλλῃ στοὺς ἄλλους εἰκόνες τόσο τολμητερές.

* *

Ἄς ἀφήσουμε τὰ χωρατὰ. Τρέμει κανεὶς σὰν τὸ συλλογιέται πὼς ἓνας Ὁμιλος «καθαρὰ εκπαιδευτικός» δὲν τὸ πιάνει γιὰ δουλειά του [ἔτσι, θαρβῶ, τὸ ρωμαϊκό κι ὄχι **θεωρεῖ** **ὅτι δὲν εἶναι δουλειά του**] «νὰ δείξῃ τί ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ γλώσσα οὔτε νὰ ὀρίσει τὴ [ν] τελειωτικὴ τῆς μορφῆς.»

Ἐκπαιδεύω (κ. Κωνσταντινίδη, **Μέγα Λεξικόν**, Ἀθήνα, 1901) σημαίνει «ἀνατρέφω ἐκ παιδικῆς ἡλικίας . . . δίδω ἐντελῆ ἐκπαίδευσιν».

Πὼς μπορεῖ κανεὶς ἀφτὸ νὰ τὸ καταφέρῃ, πὼς μπορεῖ κάνε νὰ τὸ βάλῃ μὲ τὸ νοῦ του, μὴν ξέροντας τί γλώσσα θὰ μάθῃ τοῦ παιδιοῦ;

Μὰ μήτε εἶδα, μήτε ἀκουσα ποτέ μου σὲ καμιά

φιλολογία τοῦ κόσμου, κανένα συγγραφέα νὰ γυρέθῃ νὰ ὀρίσῃ στὰ βιβλία του τὴν **περαστικὴ** μορφή τῆς γλώσσας πού γράφει. Τελειωτικὴ τὴν ἐνειρέβεται.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς μὲ τὸν τρόπο πού τὸ διατυπώνουνε στὴ δήλωση τὸ πρᾶμα, πέφτει δύσκολο νὰ καταλάβῃ κανεὶς παστρικά παστρικά τί θέλουνε νὰ ποῦνε. Καὶ δὲν εἶναι παράξενο διόλου πού δυσκολεῖται κανεὶς νὰ καταλάβῃ, ἐκεῖνο πού τὸ συλλογίστηκε ὁ ἄλλος εἴτε στὴν καθάρουσα εἴτε στὴ μισή. Κάποιος μοῦ ἔλεγε τώρα τελερταῖα πὼς στὴν τάξη, ὅταν παραδίνουνε γεωμετρία ἢ ἀριθμητικὴ καὶ βγαίνει ἓνα παιδί στὸν πίνακα, οἱ καλῆτεροι μαθητάδες εἶναι κείνοι πού κάνουνε τὴν ἀπόδειξη στὴ γλώσσα τὴν πιδ ἀπλή, τὴν πιδ δημοτικὴ, γιὰτί ἀφτοὶ μπήκανε πού μπήκανε στὸ νόημα καὶ γιὰ νὰ τὸ ξηγήσουνε στοὺς ἄλλους, τοὺς ἔρχεται πιδ βολετὸ νὰ τὸ ξεδιαλύσουνε στὴ φυσικὴ λαλιά τους. Ὅταν ἀρχίζουνε τὴν καθάρουσα, μπορεῖς νὰ εἶσαι βέβαιος πὼς δὲν καταλάβαινε στὸ βάθος, παρὰ καμῶνουνται κι ἀποσκεπάζουνε μὲ λόγια τὸ χάος τοῦ μυαλοῦ.

Ἔτσι φοβοῦμαι μήπως κ' ἡ **Δήλωση** δὲ λείει ἐκεῖνο πού θέλει νὰ πῇ, τουλάχιστο ἐκεῖνο πού θέλουνε τὰ πρᾶματα, γιὰτί δὲν πιστέθω πὼς σήμερα τὸ ζήτημα εἶναι νὰ δείξῃ κανεὶς «τί ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ γλώσσα, οὔτε νὰ ὀρίσει τὴ [ν] τελειωτικὴ τῆς μορφῆς.»

Ἄν τὸ ἐπίθετο **τελειωτικός** σημαίνει πού **καλύτερο δὲν ἔχει**, πού **εἶναι τέλειο**, τότες ἔχει πάλε δυὸ σημασίες, πού ἡ διαφορά μεταξὺ τους, τρόπον τινά, χρονολογικὴ.

Καθαφτὸ **τελειωτικὴ** μορφή μιὰ γλώσσα δὲν ἔχει, ἀφοῦ ἀλλάζει ἀπὸ αἶώνα σ' αἶώνα τὸ λιγώτερο, κι ἀλλάζει ὄχι μόνο ἡμιλημένη, μά καὶ ἡ γραφτὴ. Ἀλλάξε ἡ γραφτὴ, λόγου χάρη, ἀπὸ τὸ Θεουκυδίδη στὸν Πλάτωνα κι ἀπὸ τὸν Ξενοφῶντα στὸν Πολύβιο.

Ἔχει ὡστόσο **τελειωτικὴ** μορφή τοῦ καθενός τους ἡ γλώσσα, ἐπειδὴ κ' εἶναι χάρισμα ἐνός μεγάλου συγγραφέα, ἡ γλώσσα του νὰ καθιερώνεται, νὰ χρησιμεύῃ μάλιστα καὶ γιὰ παράδειγμα κατόπι. Ἄν ἄξαφνα πάρουμε ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὴ **Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ**, κι ἀπὸ τᾶλλο τὴ φράση τοῦ **καλουπιοῦ**, τοῦ **κανόνα** καὶ τοῦ **πυρῆνα τῆς γλώσσας**, πού χαρήκαμε στὴ **Δήλωση** πιδ ἀπάνω, μοῦ φαίνεται πιθανόν, γιὰ νὰ μὴν ποῦμε σίγουρα, πὼς οἱ στερνοὶ μας γιὰ **τελειωτικὴ μορφή** θὰ περνοῦνε τὴ μορφή τῆς γλώσσας τοῦ Παλαμά, ὄχι ὅμως τὴ μορφή τῆς γλώσσας ἐκείνου πού τοῦ χρωστοῦμε τὴ **Δήλωση**, τὸ **Καταστατικὸ** κι ἄλλα μερικὰ.

Μὰ χωρὶς νὰ γυρέσουμε τελειωτικὲς μορφὲς στὰ

πήγε ποτέ του να ξεσκαλίση μήτε να μάς μάθη ο άνθρωπος. Και βέβαια πώς μπορεί περίφημα να τύχη να θέλω να πιάσω πέννα και να μη σκαμπάζω από γραμματική. Τό βλέπει κανείς σε κάθε τόπο. Τι κάνει τότες; Πάει και βιώτᾳ ἐκείνους που ξέρουνε. Και μη σᾶς περάση πώς για μένα τάχα τὸ λέω. Τὸ περιεργότερο εἶναι πὸ ἴσια μὲ σήμερα ἐγὼ γραμματικὴ δὲν ἐγραψά. Μὰ γραμματικὴς τῆς δημοτικῆς δημοσιεφτήκανε τέσσερεις τὸ λιγώτερο, τοῦ Πόρτσιου, τοῦ Pernot, τοῦ A. Thumb, τοῦ Φιλήντα. Θὰ πῆτε, ὅλες τὸ ἴδιο. Ἐμπνεσμένες, ποιὰ λίγα, ποιὰ πολὺ, ἀπὸ τὴν Ἠσχάρη. Ἢ! μὰ κάτι κι ἀφτό, πὸς σᾶς φαίνεται; νὰ ἐμπνέη κανείς τέσσερεις γραμματικὴς, καμωμένες ἀπὸ τέσσερα πρόσωπα τόσο διαφορετικὰ. Και γιατί, κι ἀπὸ ποῖο λόγο νὰ ἐμπνέονται ἀπὸ μένα; Γιατί προσπάθησα ἴσια ἴσια νὰ ξεδιαλύσω τοὺς νόμους τοὺς γενικοὺς, τοὺς πανελλήνιους κανόνες πὸ τοὺς ἔχουμε ἀνάγκη γιὰ νὰ γράψουμε τὴ νεοελληνικὴ, πὸ τοὺς ἐφαρμόσαμε στὰ γραφτὰ μας και γὼ και κάμποσοι ἄλλοι.

Ῥώτημα δὲν ὑπάρχει πὸς ἀπαραίτητο γιὰ νὰ γράψῃ κανείς, γιὰ νὰ κάμῃ τὸ χρέος τὸ ἱερὸ πὸ ἔχει κάθε συγγραφέας, ἀπαραίτητο νὰ παίζῃ στὰ δάχτυλά του και τίς ἰδέες ἀπαραίτητες, μὲ τοὺς νόμους τοὺς γενικοὺς, μὲ ξάστερους σταθεροὺς κανόνες, νὰ χαράξῃ τὸ δρόμο του ἴσια ὀμπρός, νὰ δώσῃ και στὸ νοῦ του τὴ γενικὴ τὴ ματιὰ πὸ ταυριάζει στὸν ποιητὴ, πὸ στὸν ἄνθρωπο ταυριάζει. Ὅχι! Ἢὰ πάω, ἀπὸ ποῖος ξέρει τί λόγους κομματικούς, προσωπικούς, ἀτομικούς, νὰ ἐμαλύνω τὴ γραμματικὴ μου και νὰ κανονίσω τὴ γλώσσα μου σ' ἑνὸς πὸ γιὰ τὸ ζήτημα τὸ μεγάλο ἔχει γνώμη κομματικὴ, προσωπικὴ, ἀτομικὴ . . .

Κυρία Δέλτα, κοιμάστε. Κ' εἶναι κρίμα. Νὰ ξυπνήσετε. Καιρός.

* *

Και σεις τώρα, παιδιά, ὅλοι σας ἐσεῖς και σεις ὅλες σας, νὰ σᾶς πῶ; Γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, ἐλάτε στὰ σύγκαλά σας. Χάνεστε. Πελαγώνετε. Και πελαγώνουμε μαζί σας. Σᾶς βεβαιώνω πὸς θὰ τὸ προτιμῶσα χίλιες φορές νὰ γράψω δηγήματα και νὰ τὰ δημοσιέσω στὸ **Νουμᾶ**, παρά νᾶρχομαι κάθε ὥρα νὰ συζητοῦμε. Μὰ δὲ γίνεται νὰ μὴν τὸ βλέπετε, ἀφοῦ κρίση ἔχετε, ἀφοῦ ἔχετε καρδιά, εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν τὸ βλέπετε φῶς φανερό πὸς καταστρεφτικὸ εἶναι τὸ ἔργο σας. Ἐννοεῖται. Πὸς νὰ μὴν εἶναι; Δὲν τὸ καταλαβαίνετε πὸς γυρίζουμε πίσω; Δὲν τὸ καταλαβαίνετε πὸς τόσα χρόνια πὸ ἀγωνιζοῦμαστε και πολεμοῦμε, τὰ φέραμε τὰ πράματα, δηλαδή τὴ φιλολογία, μαζί τῆς ἐννοεῖται τὴ γραμματικὴ και τὴ γλώσσα, σ' ἑνα σημεῖο ἀπ' ὅπου ἐσεῖς γυρέβετε νὰ μᾶς τὴν κατακυλήσετε κάτω

στοὺς βύθρους τοὺς καθαρεβουσιάνικους—ἢ τοὺς μισοκαθαρεβουσιάνικους πὸ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ομοιοτύπους; Και δὲν τὸ καταλαβαίνετε, παιδιά μου, παιδάκια μου ἀγαπημένα, πὸς ὁ κίνυνος ὁ δεινότερος εἶναι πὸ μ' ἀφτὰ σπάνετε, κομμάτια κάνετε τὴν ἔνωση τὴν Ἰδεοσύττα. Ἦ σᾶς ἔπιασε, δὲ μὸς λέτε; Τι σᾶς κατέδωκε ξαφνικά; Κι ἀπὸ πὸ ἢ τόση σας ψυχροφοβία; Διαμαρτυριέστε στὴ **Δήλωση** σας. Μὰ τὰ πράματα δὲ διαμαρτυροῦνται. Ὅταν ὁ κ. Δ. Πετροκόκκινος στὸ περίφημό του τὸ ἄρθρο—**Τὸ πρότυπο δημοτικὸ σχολεῖο** (κ. ἀρ. 396 τοῦ **Νουμᾶ**, σ. 1 κι ἀκ., 13 τοῦ Ἑριστή, 1910)—στὴν ἀρχὴ ἀρχὴ, γιὰ νὰ ξέρῃ ἀμέσως ὁ κόσμος, μὲ λέει: ἄγουρο κι ἀνεφάρμοστο, ἔπειτα, λιγάκι παρακάτω, πιάνει μιὰ ἡσυχία, γλυκεῖα συζήτηση, καλέ, τί γλυκεῖα και ἡσυχία, πὸς τῆνε κιόλας συζήτηση φιλικὴ μὲ τὸ Χατζηδάκη, θαρρῶ πὸς ἀφτό, ἂν τόντις δὲν εἶναι ψυχροφοβία, τουλάχιστο φαίνεται φοδερά, κάτι χειρότερο μάλιστα, ψυχροφοβία διπλωματικὴ. Και μήπως θαρρῶτε πὸς δὲν τὰ ξέρω—μπορῶ και ὀνόματα νὰ σᾶς ἀραδιάσω—πὸς δὲν τὰ ξέρω και πὸς ἢ καρδιά μου δὲ βραγίζει, πὸς και στὸν Ὀμιλο κι ἀναμεταξὺ σας, πετριὰ σᾶς κόλλησε κι ὁ θεὸς οἶδε τί λέτε και τί δὲ λέτε κάθε μέρα ἐναντίο μου; Ἄχ! νὰ τὸ πιστέψω μὸς εἶναι ἀδύνατο και σκληρό, πὸς μὲ μισοῦνε μένα, ἐμένα, πὸς χωρὶς κανένα σφῆρο, χωρὶς τὸ παραμικρὸ κέρδος, παθαίνουμε, βασανίζομαι, θυσιάζομαι γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ἦητε το. πῆτε μου το, τί θέλετε νὰ κάμω γιὰ νὰ μὴ μὲ μισᾶτε; Νὰ πάρω πίσω τὰ χωρατὰ μου; Τὰ παίρνω. Νὰ περπατήσω ξυπόλυτος, ζητώντας σας συγνώμη πὸς ἔχω δίκιο; Περπατῶ και ζητῶ. Φτάνει και σεις νὰ μὴ φανῆτε ὑπερβολικοί. Ἐνας ἀπὸ σᾶς, σπῆτι μου, μιὰ μέρα, μὸς ἀπέδειχνε καλὰ και σῶνει, πὸς εἶμαι **ὑπεράθρωπος**. Και γὼ τοῦ ἀπέδειχνα πὸς δὲν εἶμαι, πὸς ὑπεραθρῶποι δὲν ὑπάρχουνε. Θὰ τὸν ἔπεισα μὲ τὸ παραπάνω, ἀφοῦ κατάντησα φαίνεται σήμερα **ὑπάθρωπος**, ἴσως βωμαίτικα και παλιάθρωπος. Ὑπερβολή. Ἀπλὸς, καλὸς ἄθρωπος εἶμαι, πὸς τὸ καλέ σας, πὸς τὸ καλό μας θέλω. Νὰ τὸ συλλογιστήτε. Μὲ τοὺς Ὀμιλοὺς πᾶμε πίσω. Μὲ τοὺς Ὀμιλοὺς χαλνοῦμε τὴν ἔνωση, πὸς τὴν ἔχουμε ἀπόλυτη ἀνάγκη, ἐπειδὴ τὸ ζήτημα σήμερα δὲν εἶναι γιὰ τῆτομα, πρὸς γιὰ τὸ εἶνος. Δὲν κακὰ μεγάλα τὸ λοιπὸ πὸς εἶναι ἐλοέτοιμα νὰ μᾶς πλακώσουνε. Θὰ τὸ καταλάβετε, εἶμαι βέβαιος. Δὲ γελιέται και τὸ ξέρω πὸς στὰ στήθια τοῦ Ῥωμοῦ πάντα ζοῦνε ἢ φρόνητη, ὁ πατριωτισμός, ἢ καλοσύνη. Θάρθουνε οἱ καλύτεροι ἀπὸ σᾶς, νὰ δουλέψουμε μαζί τὴν Ἰδέα.

Δοφτερά, 19 τοῦ Φλεβάρη, 1911.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΑΣΤΙΚΕΣ

Στὸ δρόμο τὸν πολύκοσμο καὶ στὴν πανέριμη στράτα
 μὲ σύντυχαν πολλές φορές διαβατικές γυναῖκες
 ποὺ ἢ θύμησή τους μ' ἔθλιψε γλυκὰ φύχτες καὶ μέρες.
 Ὅπως ποὺ ἀνάδινε ἡ χαρὰ τὰ ρόδα τῆς αὐγῆς τῆς,
 ποὺ δλόθερμος ἀπλώνουνταν ψυχῆς γαλήνιας ὁ ἥλιος
 ποὺ ἢ σάρκα κρινούς ταίριαζε μὲ μὴ ἄχνα φεγγαρίσια
 καὶ ποὺ τὸ γέλοιο ἀνοίγουνταν σὰ νάταν παραπῶνι.
 Κορμιά ποὺ ἀνάδινε ἢ πνοή τῆς γεροσύνης, πλέρια,
 πελεκητὰ μὲ τ' ἀνθισμα καὶ ὀλογοτα ἀπὸ πνέμα.
 Κι ἀπάνου ἀπ' ὅλα μῆτια, φῶς ἀπ' τὸ πολὺ σκατάδι
 ποὺ εἶν' ἢ γητεία σας δρόλαυα καὶ ὁ σατανῆς σας φίδι
 κ' ἐνὼ εἶστε τόσο ἀληθινὰ κρύβετε τέτοιους δόλους.

Περαστικές, διαβατικές, ποὺ φεύγετε καὶ πᾶτε
 στοὺς δρόμους τοὺς πολύκοσμους καὶ στὶς πανέριμες στράτες.
 ἄγνωστες, πρωτοθώρητες, σὺν τίχες καὶ σὰ μοῖρες,
 μὲ δίχως ἄλλο γουρισμὸ καὶ συναπάντημ' ἄλλο,
 γεννήματα μιανῆς στιγμῆς καὶ πλάσματα μιᾶς μνήμης,
 μὲ τὴν ἀτόκοτη ἐροτιά, μὲ τὰ γραμμένα νύατα,
 στοχαστικές σὺν τὴν ἰδέα, φλογιστικές σὰ μοῖσα,
 γειά σας χαρὰ σας! Μέσα μου συντρίμι ἂν εἶναι ὁ κόσμος
 ξαναγεννιέται ἀπάρθενος κ' ἢ χάρις του καινούργια
 βαθιά μ' ἀγγίζει. Φέρνετε τὴν ἱερὴ λαχτάρα
 ποὺ ἀνασητὰ εἶθε θεία φροτιά γιὰ τὴν ὁρμή τῆς ζήσης.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ «ΣΤΡΟΦΕΣ»

(Jean Moreas)

XII—I

Οἱ νεκροὶ μὲ ἀκούνε μόνο, κατοικῶ μέσα σὲ λάκκους
 Ὅς τὸ τέλος ἐγὼ θάμαι ὁ ἀληθινὸς ἐχθρὸς μου.
 Στοὺς ἀχάριστους ἢ δόξα, τὰ καλὰ μου στοὺς κοράκιους.
 Τυραννίζομαι καὶ σπέρνω, καὶ καρπὸ δὲ βλέπω ἐμπρός μου.

Ὅπως δὲν παραπονιέμαι. Τί σημαίνει ἢ καρὰ ἢ μοῖρα,
 Ἢ ντροπή, τὸ καταφρόνιο, ἢ τὸ πείσμα ἑνὸς κακοῦ,
 Ἄκου μόλις καὶ σ' ἀγγίζω, τοῦ Ἀπόλλωνα ὁ Δύρα,
 Πιὲ σοφὰ καὶ πῶ καθάρια μου βαρεῖς ἀπὸ προτοῦ ;

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΟΠΙΟΣ ΜΙΑ ΦΟΡΑ, ΜΗΤΕΡΑ, ΣΕ ΚΟΙΤΑΞΕΙ

(NOVALIS)

Ὅποιος μιὰ φορὰ, Μητέρα, σὲ κοιτάζει, δὲ θὰ
 γητευεῖ ποτὲς ἀπ' τὸ κακό, ὁ χωρισμὸς ἀπὸ σένα
 πρέπει νὰ τονὲ θλίβει, σπιαταρώντας θὰ σ' ἀγαπᾷ
 αἰώνια καὶ τῆς χάρις σου ἢ θύμησή θὰ μένει ἀπὸ
 κεῖ καὶ ἄπρὸς τοῦ πνεύματός του τὸ ἀψηλότερο κί-
 νημα.

Ἢ καρδιά μου πάντα γεμμένη σὲ σένα, καὶ ἂν
 ἔχω τίποτα κακό, ἐσὺ τὸ βλέπεις μέσα μου. Ἐλα,
 γλυκεῖα Μητέρα, συγκινήσου, μιὰ φορὰ δὸς μου ἔ-

να χαρούμενο σημάδι. Ὅλη μου ἢ ὑπαρξὴ ἀναπαύε-
 ται σὲ σένα, μόνο μιὰ στιγμὴ ἄς εἶσαι ἐσὺ μαζί μου.

Συχνά, σὺν δνειροφύομαι, σὲ βλέπω τόσο ὠραία,
 τόσο τραγερόκαρδη ὁ μικρὸς θεὸς πᾶνον στὴν ἀγ-
 καλιά σου θέλει τοῦ σίντροφον νὰ σπλαχνιστεῖ. Μὰ
 ἐσὺ ὑψώνεις τὴν οὐράνια ματιά σου, καὶ ξαναγε-
 ρίζεις στὴ βαθειὰ συγγενεία σου μεγαλοπρέπεια.

Τί σοῦ ἔκαμα ὁ φτωχός, ὁ κακόμοιρος; Ἀκόμα
 σὲ λατρεύω γιομάτος λαχτάρα δὲν εἶναι αἱ ἄγιες
 ἐκκλησιᾶς τῆς ψυχῆς μου ἀναπαυτήρι ; Χαριτωμένη
 Βασίλισσα, δέξου αὐτὴ τὴν καρδιά μ' αὐτὴ τὴ ζωὴ!

Ἐσὺ τὸ ξέρεις, ἀγαπημένη Βασίλισσα, πὼς ἔ-
 ται, ὀλότελα, εἶμαι δικός σου. Ἀπὸ πόσα χρόνια δὲν
 ἔχω ποὺ στὰ κρινὰ δοκιμάζω τὴ χάρις σου ; Ὅταν
 ἀκόμα μόλις ἐνοιωθα τὸν ἐαυτό μου, βίξαινα γάλα
 ἀπὸ τὰ μακάρια στήθη σου.

Ἀναρίθμητες φορές μὲ περιάστεκες. Σ' ἔβλεπα
 μὲ παιδιοῦ χαρὰ, τὸ παιδάκι σου μοῦδινε τὰ χέρια,
 γιὰ νὰ μὲ ξανάβρῃ πάλι ἀργότερα. Καὶ σὺ χαμογε-
 λοῦσες γιομάτη τρυφερότα καὶ μὲ φιλοῦσες : Ὁ οὐ-
 ρανόγλαττε καιρέ!

Μακριὰ στέκει τόρμη ὁ τρανταφυλλένιος αὐτὸς
 κόσμος, καιμὸς ἀπὸ καρὸ ἔσμιξε μαζί μου. Θλιμέ-
 νος τρυφρίζω ἔφταιξα λοιπὸν τόσο βαριά ; Παι-
 διάτικα χρόνια, ἀγγίζω τὸ κρῖσπεδὸ σας. Ξυπνήστε
 με ἀπ' αὐτὸ τὸ βαρὺ ὄνειρο.

Ἄ μόνο ἓνα παιδί μπορεῖ νὰ βλέπει τὸ πρόσω-
 πὸ σου, καὶ στὴ βοήθεια σου νὰ ἐμπιστεύεται, λύσε
 λοιπὸν τῷ χρόνον τὸν πέπλο, καὶ κἄνε με πάλι παι-
 δὶ σου. Ἢ παιδικήσῃ ἀγάπη, ἢ παιδικήσῃ πίστη
 βρῖσκεται ἀπὸ κείνονε τὸ χρυσὸ καρπὸ μαζί μου.

Πάτρα

ΜΟΙΡΙΤΑ

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ*

— «Ὁ πατέρας μου, σιὲρ Γιάνκο μου, εἶτανε
 στὴν Πόλη βουτσᾶς, ἔκανε δηλαδὴ βαρέλια καὶ
 κουβάδες, τέχνη καλὴ ποὺ μποροῦσε νὰ κερδίξῃ
 παράδες καὶ τὴ φαρμελιά του νὰ ζοδέξῃ πλουσιοπά-
 ροχα, νὰ κἀνῃ ἀκόμη καὶ οἰκονομίες. Μὰ ὁ πατέ-
 ρας μου ὁ μακαρίτης εἶτανε ἀληθινὸς χουδαριντᾶς.
 Εἶχε ἀνοιχτή, ἀθώα καὶ γενναία καρδιά. Ὁ καημέ-
 νος ἀγαποῦσε τοὺς φίλους του, πονοῦσε καὶ τὴ δυ-
 στυχία. Γλέντιζε μὲ τοὺς πλούσιους, κ' ἔδινε ὅ τι
 μποροῦσε πάντα σὲ κεινοὺς ποὺ τοῦ ζητοῦσαν. Ἢ
 καλοσύνη του ἔμως ἢ ἀπονήρηφτη καὶ ἢ ἀτόχη
 στη, τὸν κατάστρεψε τὸν ἴδιο καὶ τὴ φαρμελιά του.
 Οἱ φερταφίλοι τὸν τρώγανε καὶ τὸ χερότερα τονὲ

*) Ἢ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 423.

ρίξανε στο κρασί, ὡς που νὰ τὸν κάνουνε στο τέλος νὰ πεθάνη, χωρὶς ποτέ του νὰ μπορέση, μὲ ἕλη του τὴν καλὴ καρδιά καὶ διάθεση, νὰ κάμῃ τὸ παραμι- κρὸ καλὸ σὰ πικιδιά του καὶ στὴ γυναίκα του.

Ἡ μητέρα μου - κ. ἀναστένάζε πάλε ὁ Ἀντίγο- νος—εἶτανε φτωχοκόριτος. Ἐφυγε λοιπὸ μικρὴ δέκα χρονῶ ἀπὸ τὴν Ἀξιά, τὴν πατρίδα μας καὶ πῆγε στὴν Πόλη δουλὰκι. Στὴν Πόλη μεγάλωσε, στὴν Πόλη ἔμαθε μαγέρισσα, δούλεψε τὴν προίκα της, βοήθησε τοὺς γονιούς της, ξεχρώσε κάτι μικρὰ χτή- ματα τοῦ ἀντρός της, τοῦ ἀνοιξε δυό, τρεῖς φορές βουττάκι, ἓνας τῆς ἀδερφός της ἔφαγε βδομήντα λίρες, τῆς ἔχασε στὸ κοσολιτὲ ἄλλες ἑκατὸν πενήν- τα ὁ ἀδερφός της τότε κυρίας της, κ. Ἰφιγένειας Ἀντωνιάδη, τῆς σημερινῆς Τσιμπρούδαινας, τῆς πεντάπλουτης, ποὺ τοῦ τίς εἶχε δώσει νὰ τίς κρατᾶ. Ἐκλαδοῦλεψε ὅμως καὶ μὲ ξόδεψε μένα γιὰ νὰ μοῦ μάθῃ τὰ γράμματα προίκισε καὶ πάντρεψε μάλιστα τὴν ἀδερφή μου. Μὰ ὁ γαμπρός μου, ἀδερφός τοῦ δήμαρχου Φεδγύλη ἀπὸ τ' Ἀπεράθου τῆς Ἀξίας, βγήκε μεθύστακας καὶ χαρτοπαίχτης. Ἐδερνε τὴν ἀδερφή μου καὶ τίς πιὸ πολλές φορές, τὴν ἄφινε μὲ τὰ πικιδιά της χωρὶς ψωμί. Στὸ τέλος τῆς ἔκανε μεθυσμένος μιὰ φοβερὴ σκηνή, τὴν τρώμαξε λεχώ- να πέντε μερῶ καὶ τὴν πέθανε. Ζοῦσε τότε στὴν Ἀθήνα, ἐγὼ μὲ τὴ μητέρα στὴν Πόλη, ἐγὼ ἴσια ἴ- σια στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Σταδιοδρομοῦ ποὺ σοῦ εἶπα. Ὁ ἀθεόφοβος! Ἔτσι ἀπὸ τὸ κρέμα ἤ ἀπὸ τὴν ἀ- νοηρία τοῦ ἀλλουνοῦ, πρέπει νὰ πάθῃ ὁ ἀθῶος. Για- τί βγήκε μεθύστακας ὁ ἀσυνείδητος, ἀναγκάστηκα ἐγὼ νὰ βγῶ ἀπὸ τὴ σειρά μου. Τέτοια εἶναι ἡ δι- κιοσύνη ἐδῶ κάτω. Τρέχεις χαροῦμενος στὸ δρόμο, πὰς νὰ φτάσης στὴν ἄκρη ἀξίφρα στρίθει κ' ἓνας γάϊδαρος ξεφρενικωμένος ἔρχεται καταπάνω σου καὶ πέφτει ἀνάσκελα χάμω. Ἡ τύχη μου ἄλλαξε ἀπὸ τὸ κρέμα τοῦ γαμπροῦ μου γιὰ χρόνια. Ποῦ τὴν κατάρα μου νάχῃ! Ἀφοῦ πέθανε ἡ ἀδερφή μου, ἐννοεῖται πῶς ἡ μάνα δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ στὴν Πόλη. Μὰ δὲ μ' ἄφησε οὔτε μένα. Μοῦ εἶπε νὰ τὴν ἀκολουθήσω καὶ πῶς νὰ τῆς ἀρνηθῶ τίποτε, ἀ- φτηνῆς ποὺ μὲ εἶχε σπουδάσει. Ἐκείνη τὴν τελεφαῖα βραδεία ποὺ ἀνέβηκα στὴν κάμερή μου τὰ μεσάνυχτα καὶ ποὺ καταχνιὲς καταχνιὲς τὰ δάχρυα μοῦ θολώ- νανε μάτια καὶ λογισμό, κατάλαβα ὡστόσο ἀμέσως, μ' ὄλη τὴ λύπη, μ' ὄλη τὴν ἀντάρα ποὺ μ' ἔκαμε ἄνω κάτω, πῶς ἀχαμνὰ ὅα γυρίσουνε τὰ πράγματα γιὰ μένα, θροῦθαλα γινότανε ὁ σκοπός μου, νὰ μπκραριστῶ, νὰ τραδήξω στὰ Παρίσια, νὰ πιῶ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης, ἡ ψυχὴ μου νὰ τὸ βουφήξῃ...»

Ἐπιανε πάλε τίς φλωτορίες, σιγούτηφτε ἡ γλώσσα του, ἀκόμη λίγο καὶ τσέδιζε.

—«Νά, φοβήθηκα μήπως ἔ πόθος μου ὁ πατη- μένος σηκωθῆ κατόπι καὶ γυρίσῃ στὸ κακό.»

Γιὰ νὰ τὸ πῆ ἀφτὸ κι ὡςπου νὰ τὸ διατυπώ- σῃ, ἔμοιαζε σὰν κουρασμένος· λὲς κ' ἔσκυψε νὰ ση- κώσῃ πέτρα.

Ἐννοίωσε τότες πῶς ἔπρεπε νὰ ξανάρθῃ στὴν ἀ- φήγησή του τὴν ἀπλή, στὴν ἤσυχη βιογραφία του.

—«Τὴν ἀθριανή, φύγαμε τὸ λοιπὸ καὶ πῆγαμε στὴν Ἀθήνα, ἡ μάνα μου γιὰ νὰ κοιτάξῃ τὰ πέν- τε ὄρφανά, τέσσερα κορίτσια κ' ἓνα νόστιμο νόστι- μο ἀγωράκι, τὸ μικρότερο ἀπ' ὅλα ποὺ μὰς ἄφησε ἡ ἀδερφή μου. Ἐγὼ πάλε γύρεθα δουλειά, ἤθελα νὰ μάθω κι ἄλλα γράμματα, κατὰ πῶς ἄρχισα στὸ Σταδιοδρόμι.

Ἀχ! Γιάγκο μου, σὺρ Γιάγκο μου, ὅποιος θέ- λει νὰ γίνῃ μεγάλος ἄθρωπος, μήτε μάνα πρέπει νὰκοῦῃ μήτε γυναίκα μήτε τίποτα. Τὴν ιδέα τῆ δικῆ του κι ὀμπρός. Ἐγὼ εἶμουνε καὶ γεννημένος Ἕλληνας, εἶμουνε καλὸς πατριώτης. Μιὰ κι ἄφινε τὴν Πόλη, μιὰ καὶ βρισκόμουνε στὴν Ἑλλάδα, εἶ- πα νὰ πάω στρατιώτης καὶ σὰν τέλειωνα πιά, θὰ φρόντιζα κάτι νὰ κάμω, κάτι νὰ καταπιαστῶ, ποὺ νὰ ληθῆψῃ τῶνειρό μου!»

Κόκκινη κόκκινη ντροπούλα παρεχύθηκε στὸ πρόσωπό του. Τὸ παρατήρησα συχνὰ πῶς σὲ μὰς ταίρι ταίρι πηγαίνουνε ἡ περηφάνεια καὶ ἡ ταπει- νωση· ντράπηκε τάχα ποὺ μιλοῦσε ἕλο κι ὅλο γιὰ τῶνειρό του τῆς δόξας; γιὰ τὸν προορισμὸ του, σὰ νὰ εἶτανε τόντις πρᾶμα ἓνας Δεουδῆς.

—«Τῶνειρό μου! Ἡ πὲς καὶ τὰ φοῦμαρά μου, σὰν ἀγαπᾶς. Ναί, βέδκια. Ἴσως ἐδῶ νὰ στάθῃκε τὸ λάθος τὸ δικό μου, ποὺ τὸ πλέρωσα ὅμως ἀκριδιά. Δὲν ἔπρεπε οὔτε στὸ ξενοδοχεῖο νὰ καταφύγω ἐγὼ, νὰ γίνω δούλος, γιὰ νὰ τρέχω τάχα στὰ Παρίσια, οὔτε μαθὲς νὰ καταθῶ στὴν Ἀθήνα. Ἐπρεπε νὰ μείνω στὴν Πόλη, καὶ νὰ πάω δάσκαλος. Τί σημαί- νει ποὺ τοὺς καταράστηκα; Ποῦ θύμωσα μαζὶ τους; Φοῦμαρα, φοῦμαρα κι ἀφτά. Μήπως ἄξιζα περο- τέρο ἀπὸ ἓνα καλαμαρά; Μήπως δὲν εἶμουνε καὶ γὼ καλαμαράς; Μπρὲ σὺρ Γιάγκο μου, μπὰς καὶ δὲν εἶμαστε ὅλοι μας οἱ Ῥωμιοὶ σωρὸ καλαμαρά- δες; Τὸ καλαμάρι θὰ μοῦ ἔδινε ἡσυχία ζωή. Θὰ καθόμουνε στάδγά μου. Εἶμουνε καλὸς μαθητής, μ' ἀγαποῦσανε οἱ καθηγητάδες μου, θὰ μοῦ βρῖσκανε καμιὰ δασκάλικη θεσοῦλα στὰ Θεραπειὰ ἢ ἀλλοῦ μὲ κανένα μιστὸ πέντε λίρες. Μὰ νά! Δὲν τὸ εἶπα- με κιόλας; Ἐγὼ ἀπὸ μικρὸς ἀγαποῦσα τὴ λεφτε- ριά καὶ τὰ γράμματα. Ναίσκε! Πιὸ λεφτερος εἶ- μουνε δούλος στὸ ξενοδοχεῖο, ἐπειδὴ ἔκανα τὴ θέ- λησή μου, παρὰ δάσκαλος σ' ἓνα σκολεῖό, ἀκόμη καὶ σκολάρχης. Ἡθελα νὰ μάθω, νὰ μάθω κι ἄλ-

λα, ὄχι νὰ μεταχειριστῶ ἐκεῖνα ποὺ ἤξερα τότες γιὰ σκοπὸ βιοποριστικὸ, ξεχνώντας πὼς εἴμιονε φτωχό-παιδο καὶ πὼς ἔπρεπε πρῶτα πρῶτα νὰ κοιτάξω νὰ βρῶ τίμο μέσο νὰ ζήσω. Ἐγὼ, φίλε μου, γύρεθα νὰ περετήσω ἀκόμη καὶ τὴν πατρίδα μου στρατιώτης, κι ἂς ἐξαιριόμουνε κιόλας σὰν ὄρφανός. Πήγα τὸ λοιπὸ καὶ γὼ στὴν Ἀθήνα, καὶ ἂν εἶτανε ὁ γαμπρός μου καλός, θὰ τὰ κατάφερνα ὅπως ἤθελα. Ἐκκολούθησε ὁμοῦς ἀφτός νὰ μεθῶ καὶ νὰ παίζω. Τὸ χειρότερο μάλιστα, σὰ γύρισα σπῆτι ἀπὸ στρατιώτης, μοῦ εἶπανε πὼς ἔδερνε καὶ τὴ μάνα μου. Μιὰ μέρα τόλμησε τόντις νὰ σηκώσῃ χέρι ἀπάνω της, μπροστά μου. Μὰ ἔπειτα τότες ἀπάνω του καὶ γὼ, κι ἂ μ' ἀφίνανε, σήμερα δὲ θὰ ζοῦσε.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη, ἐννοεῖς πιά πὼς ἀπάτητο βουδὸ ὑψώθηκε ἀνάμεσά μας. Εἶχε τὰ μέσα ὁ αἴμιος καὶ μποροῦσε νὰ μὲ διορίσῃ σὲ καμιὰ θέση. Ὅχι ὁμοῦς δὲν τόκαμε—ἀλήθεια πὼς οὔτε γὼ πιά μου δὲν τὸ ἤθελα—μὰ καὶ ὅταν ἔδωσα ξέταση νὰ πάω ὑπολογιστής στὸ ναφτικὸ—βλέπεις, Γιάγκο μου, ἀπ' ἔλα δοκίμαζα—ὁ γαμπρός μου, ἂν καὶ πέτυχα, μὲ τὰ μέσα του τὸ ἐμπόδισε. Τὰ κάθαρτο ζῶ! Πού νὰ χαθῆ! Σὰν τὸ εἶδα πὼς ἀποτύχαινα καὶ σ' ἀφτό, ζήτησα νὰ γίνω τελεγραφητής. Πήγαίνα λοιπὸν ἕνα χρόνο στὸ Πολυτεχνεῖο, στὴν τελεγραφικὴ σχολή, μὰ ὁ Ἀμαντινός καὶ ὁ Μαθρουδής, γιὰ μιὰ μικρὴ παρατυπία, γιὰτὶ δὲν εἶχα καταθέσει στὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου δυὸ δραχμὲς νὰ πάρω τὸ εἰσιτήριο, δὲ μ' ἀφήσανε νὰ δώσω ξέταση κ' ἔμεινα. Πήγα τότες στὸν Προπαδάκη νὰ μοῦ βρῆ δουλειά, μὰ πατριώτες μου, ἀπὸ φτόνο, μὲ κατηγορήσανε πὼς εἴμιονε χαρτοπαίκτης καὶ πὼς ἔπινα, κι ἄλλα πολλά, καὶ δὲ μὲ πήρε. Κατάλαδες, Γιάγκο μου. Ἐφταιγε πάλε ὁ ἀδιάντροπος. Μιλοῦνε οἱ ἀβήρωποι, δὲν ἐρεθνοῦνε. Ἀκούσανε γὰ μεθῆσι καὶ γιὰ χαρτιά; εἶπανε πὼς ἐγὼ ἔπινα καὶ γὼ μεθοῦσα, χωρὶς νὰ ξέρουνε πὼς εἶτανε ἀλήθεια νὰ τὸ λένε γιὰ τὸ γαμπρό μου, ψέματα νὰ τὸ λένε γιὰ μένα. Πόφερα λοιπὸν δυὸ χρόνια. Μὰ καὶ τί μπορεῖ νὰ βάλῃ ὁ νοῖς σου, ποῦ νὰ μὴν τὸ δοκίμασα; Στὸ τέλος μπήκα στὴν Ἀκρόπολη διορθωτής. Μὰ εἴμιονε πιά βλαμμένος καὶ δὲν μποροῦσα νὰ βαστάξω σὲ τόσο βαρεὴ δουλειά. Τί νὰ σοῦ τὰ πολυλογῶ; Μὲ λίγες μέρες ἔφτυσα αἷμα. Εἶπανε ὅλοι πὼς εἶμαι χτυκισμένος καὶ ὅθι πεθάνω. Ἐγὼ τρόμαξα. Τί λύπη καὶ τί καημός! Νὰ τελειώσω ἔτσι,—δ' ἔχω νὰ πάω στὰ Παρίσια μου! Ἡ μητέρα μου μόνη μέσα στοὺς ἄλλους, δὲν ἔχασε μήτε τὸ θάρρος μήτε τὴν ἐλπίδα. Ὑποθήκεψε τότες τὰ χτήματα τοῦ πατέρα μου, ποῦ τὰ εἶχε ξεχρεώσει πρὶ, καὶ ποῦ εἶτανε τώρα δικὰ της, μὲ περιποιήθηκε μὲ γιατρούς, μ' ἔστειλε στὴν Ἀξιά ὅπως τὴ συμβουλέψανε— κ' ἔγινε καλὰ.

Μοῦ ἀκολούθησε καὶ κάτι ἄλλο, τὸ καλοκαίρι ἐκεῖνο, στὸ χωριὸ μου, ποῦ ἴσως πρέπει νὰ σοῦ τὸ πῶ, ἐπειδὴ θαρῶ πὼς κάμποσο ἐντυπώθηκε στὴν ψυχὴ μου, καὶ μοῦ ἔφερε πάλε τοὺς λογισμοὺς μου στὸν παλιὸ τους τὸ δρόμο τὸν ἀγαπημένονε. Πέρασε ἀπὸ τ' Ἀπεράθου ἕνας Φραντζέζος ποῦ μιλοῦσε τὰ ῥωμαῖκα νερό. Ἀψηλός, ὁμορφάθρωπος καὶ μὲ τὸ δὲν ξέρω τι ποῦ σοῦ δείχνει ἀμέσως μεγάλης βίας βλαστάρη. Περιγητής, λέει, στὴν Ἑλλάδα καὶ σὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του, θὰ πῆ τὰ παινέδια της, θὰ πῆ καὶ γιὰ τὴν Ἀξιά. Ἐμένα σὰ θεὸς μοῦ φάνηκε. Συλλογίστηκα μὲ τὸ νοῦ μου πὼς μακάρι, μακάρι ἕνας ἀπὸ μᾶς ἢ ἐγὼ ἄξαφνα ὁ ἴδιος, νὰ πηγαίναμε στὰ γαλλικὰ τὰ χῶματα, σὲ κανένα της χωριὸ, σὲ καμιὰ της χώρα στὶς ἐπαρχίες, νὰ πιάνουμε τίς κουβέντες μὲ τοὺς ντόπιους, νὰ τοὺς τάξαμε πὼς μιὰ καὶ ξαναδιοῦμε τὴν πατρίδα, θὰ πλέκαμε στεφάνια γιὰ χατίρι τους, γιὰ τὴν ὁμορφάδα δηλαδή τῆς Γαλλίας, γιὰ τὴν ξυπνάδα τῶν παιδιῶνε της. Γιατί τάχα νὰ μὴ γίνουμε καὶ μεις τόπος μεγάλος ζηλεφτός; Τοῦ κάκου! Ἀπὸ τότες πρὸ δυνατὰ βυζώθηκε στὸ μυαλό μου πὼς πρέπει νὰ πάω στὰ Παρίσια, νὰ διῶ φῶς.

Μὰ ποῦ νὰ πάω! Στὴν κατάστασι μάλιστα ὅπου βρισκόμουνε! Γιατί σοῦ εἶπα πὼς ἔγινε καλὰ καὶ εἶναι ἀλήθεια. Χρειάστηκε ὁμοῦς κάμποσος καιρός; ὅλο κι ὅλο ἔφτυνα αἷμα. Κι ἂ θέλεις νὰ μὲ πιστέψης, σὶς Γιάγκο μου, τὸ αἷμα τῶφτυνα μόνο καὶ μόνο ἀπὸ τὸ λόγος ποῦ δὲν ἔκανα ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμω, ποῦ δὲν ἀκολούθησα τὴν κλίσι μου, ποῦ δὲ μάθαινα καὶ ποῦ δὲν ἔγραφα. Μὲ γιάτρεψε ὁ ἀέρας τῆς Ἀξιάς, μὰ ὕστερις ἀπὸ ἐνάμιση χρόνο. Καὶ ξαναγύρισα στὴν Ἀθήνα, μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς δουλειᾶς. Μὰ δουλειὰ τίποτα. Λοιπὸν ἀποφάσισα καὶ πήγα στὴν Πόλη νὰ ξεσκορπίσω τὰ φούμαρά μου στοὺς τέσσερις ἀνέμους, νὰ κοιτάξω πὼς νὰ βγάλω τὸ ψωμί μου. Καὶ τόντις οἱ κατήγγελες μου μὲ στείλανε στὸ Οὐζοῦν—Κισπροῦ διεφτυντὴ τοῦ σκολειοῦ. Ἀχ! τί δὲν ἔπαθα ἐκεῖ κάτω! Πλήξη, καὶ σταναχώρια. Νόμιζα πὼς νὰ διδάσκης εἶναι πέντα μελέτη, πάντα γράμματα, καὶ πὼς νὰ, ἢ κλίσι μου καὶ πάλε θάτανε ἱκανοποιημένη. Μὰ τί νὰ σοῦ πῶ; Δὲν πίστεθα στὰ γράμματα ποῦ παράδινα. Χολόσκασα, σὲ δυὸ μῆνες ἀρρώστησα, στὴ μέση τοῦ χρόνου μοῦ ξαναῆρθε τὸ αἷμα κ' ἔφυγα. Ξαναγύρισα στῆς μάνας. Ἐγὼνα πάλε καλὰ στὴν Ἀθήνα καὶ πήγα πάλε στὸν πατριώτη μου τὸν Προπαδάκη ζητώντας δουλειά. Τὸν ἔκαμα νὰ διῶ πὼς τὸν εἶχανε γελάσει γιὰ τὴ διαγωγή μου καὶ μὲ πήρε στὸν Ἰσμέ. Μὰ γιὰ τὴν ἀτυχία μου, σὲ πέντε μέρες μοῦ ξαναῆρθε τὸ αἷμα περσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ.

Τότες ἀπελπίστηκα πιά καί στήν ἀπελπίσιά μου ἔγραψα τή θέσῃ μου τοῦ κ. Μανιέρη, τοῦ γνωστοῦ τραπεζίτη. Ἄφ' ἑσῆ με προστάτειψε ἄλλοτες σέ μιὰ παρόμοια περίστασι. Πρέθυμος ἀγαθός ἄνθρωπος. Εἶτανε ἴσια ἴσια κ' ἡ μάννα μου μαγέρισσα σπίτι του. Γιατί ἀπὸ τότες πού μάλλωσε με τὸ γαμπρό μου, πῆγε καί κείνη σέ σπίτι, καί κοίταζε τὰ παιδιὰ πού εἶτανε ἀξιολύπητα με τὴν γδύμνια καί τὴν πείνα πού ποφέρανε στοῦ μπαμπᾶ τους τὰ χέρια. Με βοηθοῦσε καί μένα ὅσο μπορούσε. Τὸ λοιπὸν ἔτυχε νὰ εἶναι στοῦ κ. Μανιέρη. Ὁ κ. Μανιέρης μ' ἔστειλε στήν Ἀξιά με δικά του ἔξοδα, ὅπου ἔγινε πάλε καλά. Ἰστέρις ἀπ' ὄχτὼ μῆνες γύρισα ξανά στήν Ἀθήνα, μὰ γιὰ τὴν ἀτυχία μου ὁ κ. Μανιέρης δὲν ἔθρισκε δουλειὰ νὰ με βάλῃ. Στὰναμεταξὺ, ὁ γαμπρός μου παντρεύτηκε, κ' ἡ μάννα μου πού ἀρρώσταγε εἶχε φύγει ἀπὸ τοῦ κ. Μανιέρη. Λοιπὸν ὅλοι μας ποφέραμε, ἡ μάννα μου, ἐγὼ καί τὰ παιδιὰ, ὅτι δὲ βιάζε: ὁ νοῦς ἀθρώπου. Μέσα στήν ἀπελπίσιά μου ἀποφάσισα πιά νὰ γλυτώσω, νὰ φύγω νὰ δώσω τινὲ ματιῶ μου. Εἶχε περάσει ὁ καιρὸς ὅμως ὅπου μπορούσα νὰ βρῶ στήν Ἡέλη δασκάλικη θέσῃ. Τί νὰ κάμω; Ἐκαμα κουράγιο. Καθὼς στήν Ἡέλη, ἔτσι καί στήν Ἀθήνα, ὅτι: κί ἂν ἔλεγε ὁ ἕνας, ὅσο κί ἂ με κατηγοροῦσε ὁ ἄλλος, μπῆκα πάλε γκαρσόνι σ' ἕνα μεγάλο ξενοδοχεῖο, καί με τὰ μπαξίζια, με τὸ μιστὸ μάζεψα πάλε λίγους παράδες: πῆγα ζήτησα κί ἀπὸ τὸν κ. Μανιέρη τὰ δέστικα γιὰ τὰ ναῦλα, καί στὸ τέλος τῶν τελῶνε, μπαρκαρίστηκα γιὰ τὰ Παρίσια—τὰ Παρίσια ὅπου μ' ἔσερνε τὸν νεῖρό μου πού δὲ μ' ἄφησε ποτές ὡς καί στίς μεγάλες μου δυστυχίες, ἡ λαχτάρα μου νὰ μάθω νὰ γράφω.

Εἶπα τὸ λοιπὸν τότες, ἔταν ἔφυγα, πῶς στὰ Παρίσια, στὴ μεγαλόπολη, κάτι θὰ κάμω, δὲ γίνεται, θὰ μαζώξω λίγα χρήματα νὰ βοηθήσω καί τὴ μάννα μου. Μέσα μου πάλε εἶπα πῶς ὅτι βρῶ, καλό, φτάνει νὰ εἶμαι στὰ Παρίσια, νὰ κερδίζω ἄς εἶναι καί τὸ μισό μου τὸ ψωμί, μὰ νὰ πομάθω τὰ φραντζέζικα, νὰ μου μείνουνε ἴσως καί δυὸ παράδες, νὰ παίρνω βιβλία, νὰ διαβάζω. Μὰ πόσο βγήκανε οἱ λογαριασμοί μου σωστοί, τὸ εἶδα σὲ λίγο. Νὰ σοῦ τὸ ξομολογήθῃ πιά καί τοῦτο. Ἀπὸ τὸν πῆλο μου νὰ καταφέρω ἐκαίνο πού λαχταροῦσα, συλλογίστηκα καί κάτι πού ἴσως νὰ μὴν ἔπρεπε. Γιὰ νὰ εἶναι τουλάχιστο ἡ μητέρα μου ἡσυχῃ, τῆς παρουσίασα, πρὶ φύγω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἕνα πλαστὸ γράμμα, πού τάχα μου τὸ στέλνει ἕνας μου παλιός συμμαθητής, γνώριστός της καί πολὺ φίλος μου, παρακινώντας με νὰ πάω ἐκεῖ νὰ με συστήσῃ νὰ βρῶ δουλειὰ, νὰ μπορέσω ἔτσι νὰ ἀκολουθήσω καί τὴν κλίση μου. Μόλις λοιπὸν ἔφτασα στὸ Παρίσι, τῆς ἔγραψα πῶς ἀνταμωθήκαμε ἀμέσως με τὸ Γιάννη τὸν Καστερνούδη, τὸ γνωστὸ της τὸ φίλο μου καί πῶς με τὸ μέ-

σο τὸ δικό του, ἔχω τώρα δουλειὰ, καί πῶς περνῶ καλά, καί πῶς εἶμαι ὅσο ποτές ἐφκαριστημένος. Μουρντάρικη ἀχρεία ψεφτιά, με τάποτελέσματα πού τῆς ἔβixανε. Ἄχ! νὰ εἶναι κανεὶς ἀναγκασμένος νὰ μὴ λέῃ κάποτες τὴν ἀλήθεια! Νὰ τὸ φέρουνε ἀφτὸ εἰ ἄθρῶποι, νὰ τὸ φέρουνε κάποιε περιστάτικα. Καί νὰ μὴ δύναται κανένας νὰ ξεγδικηθῆ, νὰλλάξῃ, νὰ βάλῃ τὰ περιστάτικα στὸν ἴσιο δρόμο, νὰ δείρῃ τοὺς ἀθρώπουε . . . »

(Ἀκολουθεῖ)

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ο ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΑ

Ὁ Μιστριώτης πρέπει τώρα νάνέβῃ ὄχι σὲ κοινὴ δασκαλικὴ ἔδρα, ὄχι στήν Πινύκα ἢ καί στήν Ἀκρόπολη, μὰ ἴσια ἀπάνω στὸν Ὀλυμπο πρέπει νὰ σκουριλώσῃ, καί νὰ κεραινοβολῇ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπάνω σὰ Δίως, ἀντίς νὰ μᾶς φωνάζῃ καθὼς τώρα σὺν ἄβλαβος μανιακός, ἂν θέλῃ νάντικρίση καί νὰποκορούσῃ τὸ κατακεφάλιασμα πού τοῦ καταφέρει μέσα στὸ «Νουμά» ὁ Βιχτιῶρ Οὐγκὼ με τὴν πέννα καί με τὴν τέχνη μᾶς ἀλλῆς Ρωμοπούλας.

Εἶναι ἀλήθεια σωστὴ ἀποκάλυψη αὐτὴ ἡ ἄξιαφνη, ἡ ὀλοζώντανη κί ὀλοσπαιρτάριστη, ἡ σφιχτονευροῦσα κ' ἡ ἀθλητικὴ, ἡ ψευτοπνίχτρα αὐτὴ τέχνη τῆς κυρίας Ἐ. Ἐλευτεριάδη. Μοῦ ἦρθε σὺν ἔξεπασμα σύννεφου φορτωμένου φωτιά καί κατακλυσμὸ, πού μέσα στὰ ψευτοφάγια τοι ῥέματα ἔβλεπα παντῆς λογιῆς συντριμμία, ἔβλεπα δασκαλικά ἔπιπλα, τραπέζια, κισφῆλες, θρανία, ραβδιὰ καί ποτήρια, νὰ κατακυλάνε σπασμένα καί νὰ χίνωνται ἀπ' ὀμπρός μου καί νὰ καταχωνιάζωνται μέσα στὰ βάθια πού τοὺς τοίμασε με τὸ θάνατο ὀλικὸ τοῦ ἔξοχου Γάλλου ἡ μεγαλοπίχρη Τεχνίτρα τῆς Σμύρνης.

Μὰ πού βρισκότανε τόσον καιρὸ καί δὲν τὴν ἀκούγαμε τὴν ἡρωϊκὴ;—πῆγαίνα νὰ πῶ τὴν ἀντρίκι φωνή της; Πρέπει νὰ δούλευε σὲ κρυφὸ ἀργαστήρι τῆς Μούσας χρόνους καί χρόνους, εἰδεμὴ ἀδύνατο θάτανε νὰ μᾶς μαπορένῃ τέτοιους γερούς, νευρικούς, κρεατερούς καί πεντάμορφους στίχους. Ἐλεγεσ κ' εἶτανε ὁ Ποιητής τῆς «Φλογέρας» ἡ ὁ ἀντικαλητῆς τῆς Ἰλιάδας, τόσο μιστορικά κ' εἰκόλια τοὺς ἔβγαζε τοὺς δεκαπεντασύλλαβους, τόσο σφιχτὰ, καί συνάμα ἀρμονικά καί παντοδύναμα. Τόσο τέλει κ' ἡ γλώσσα, ὡς καί στὰ πιὸ περιμικρὰ της δεσίματα, πού συχνὰ τὰ περιφρονοῦνε πολλοί μας.

Ὅσο διάβαζα, ἄλλο τόσο χαρμόμουνα πού βρῆκε ὁ Μεγάλος ὁ Γέρος τῆς Γαλλίας μιὰ τέτοια ἐριμηνύτρα, ἀληθινὴ ἀδερφή τοῦ Κανάρι, ἐκείνου πού ὁ Γέρος εἶχε στεφανώσει μιὰ φορὰ με τὴν ἀθάνατὴ του μερσίνη.

Καί τώρα, πού κάθουμαι καί τὸ συλλογίμμι τὸ θεόλαμπρο αὐτὸ κιατόρθωμα, λέω πῶς δὲν εἶναι δὲ καί τόση ἀνάγκη νὰ σκοτιζόμεστε με τίς Μιστριώτικες φωναικλιές, ἀφοῦ μιὰ καί μονίχη Ρωμοπούλα ἔσωσε νὰποστομώσῃ τὸν Ψευτοπροφήτη τῆς Ἀθήνας.

A. E.

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ, άρ. 11, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Γιά τήν Ἑλλάδα καί γιά τήν Κρήτη άρ. 10. Γιά τὸ ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 ' 2.—Γιά τίς ἐπαρχίες δεχόμαστε καί τρίμηνες συντρομές (3 άρ. τήν τριμηνία.—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητής ἂ δὲ στέλνει μπροστά τὴ συντρομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο, 20.—Τὰ περασμένα φύλλα πουλιώνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίόσκια, καί στὶς ἐπαρχίες στὰ Πραχτορεῖα τῶν ἑφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΔΥΚΕΙΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΡΕΚΛΑΜΑΡΧΗΣ — ΔΕΚΑΝΕΑΣ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑΣ — Ο κ. ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΠΟΚΗΡΥΧΝΕΙ... — ΙΣΤΟΡΙΚΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ—ΟΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ.

ΕΘΝΙΚΗ ἀνακάλυψη. Ὁ κ. Ἰακ. Χ. Δραγάτης ἀνακάλυψε τὸ . . . φεγγάρι. Μὰ πρῶτα πρῶτα νὰ σᾶς συστήσουμε τὸν κύριο. Ὁ κ. Ἰακ. Χ. Δραγάτης εἶναι «πρῶτην» γυμνασιάρχης, νῦν «γνωστός ἐν Πειραιεὶ λυκειάρχης» καί πρῶτην καί νῦν καί ἀεὶ γνωστός, γνωστότατος ἀρχιερακλαματζής. Δηλ. ὁ κ. Ἰακ. Χ. Δραγάτης γὰ νὰ γραφοῦνε δυὸ ἀραδοῦλες στὶς ἐφημερίδες γιά τὴν ἀφεντιὰ του γιά νὰ κούσει δυὸ τρία σαχλοπαινέματα, γὰ νὰ τὸν ποῦνε «γνωστὸ λυκειάρχη» καί πρῶτην κτλ. εἶναι ἱκανὸς ὅλα νὰν τὰ κάνει, ἀκόμα καί νὰνακαλύψει πῶς ὁ κ. Ἀλεξανδρής («Ἀπίστευτον καί ὁμως ἀληθές!!! Ὁ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ» | «Χρόνος» 16 Φεβρ. σελ. 1) ὑπογράφεται ὡς ἰδρυτὴς μέγας μεγαλωστί;!) εἶναι μαλαρός!

Ὁ κ. Δυκειάρχης ἢ Ρεκλαμάρχης (τὸ ἴδιο κάνει) πήρε τὸ πρῶτο φυλλάδιον τοῦ «Δελτίου τοῦ Ἐκπαιδ. Ὀμίλου», διάβασε τὸ Καταστατικὸ, εἶδε τὸνομα τοῦ κ. Ἀλεξαντρῆ ἀπὸ κάτω καί . . . φως! ἢ ρουκέτα! «Ἐθνικὸν σκάνδαλον—Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας μαλλιαρός—ἐν μισαρὸν φυλλάδιον—ὦν προσθυμώτατος νὰ ὑπηρετήσω ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον τὸν εὐγενῆ . . .»

ΚΑΙ πρῶτα πρῶτα δὲν εἶναι ἔθνικὸ σκάνταλο νᾶναι μέλος τοῦ Ἐκπ. Ὀμίλου ὁ κ. Ἀλεξαντρής, ἀφοῦ μπορούσε μέλος νᾶναι καὶ ὁ κ. Δραγάτης, ὅπως εἶναι καὶ ὁ κ. Κουρτίδης, ὅπως εἶναι καί τόσοι ἄλλοι κύριοι, πὺν κανένας νταραβέρι μὲ τὴ Δημοτικὴ γλῶσσα δὲν ἔχουν, πὺν μπορεῖ καί νὰ τὴν πολεμοῦνε μάλιστα, μὰ ὄνειρευονται κάπια ἐκπαιδευτικὴ ξαναγέννηση, ὅπως θὰ τὴν ὄνειρευεται δὶχως ἄλλο καὶ ὁ κ. Ἰακ. Χ. Δραγάτης, σὰ Δυκειάρχης δὰ πὺν εἶναι,

Δεύτερο, μαλλιαρός δὲν εἶναι ὁ κ. Ἀλεξαντρής, ἀφοῦ τὸ δήλωσε ἐπίσημα στὸν κ. Μιστρομότη (μᾶς τὸ εἶπε δὰ καὶ ὁ γέρος στὸ λόγο του) πῶς εἶναι δημοτικιστὴς μὰ σιχαίνεται τοὺς μαλλιαροὺς—λόγια, μὲ τὸ συμπάθειο, πὺν δὲν ἔχουνε κανένα νόημα, γιὰτὶ εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ λὲς μὺ ἀρέσει τὸ φῶς μὰ σιχαίνουμαι τὸν ἥλιο.

Τρίτο, τὸ «Δελτίο» δὲν εἶναι «μισαρὸν φυλλάδιον», ἀφοῦ μισαρὰ φυλλάδια εἶναι ὅσα βγαίνουνε γιά πενταρολόγια, καί τὸ «Δελτίο» δὲν μᾶς ἔδειξε τέτοιους μισαροὺς σκοπούς.

Τέταρτο, ὄχι «ἀπλοῦς στρατιώτης»,—μὰ δεκανέας, ἴσως κ' ἐπιλοχίας, παριάζει νᾶναι ὁ κ. Δρ. στὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς Δημοτικῆς.

Καί πέμτο, καμώνεται τὸν κοῦτὸ ὁ κ. Δυκειάρχης ὅτα λὲει «εὐγενῆ» τὸν ἀγῶνα τοῦ «Χρόνου» κατὰ τῆς Δημοτικῆς γλώσσας. Ὁ κ. Δυκειάρχης δὲν τὸ ξέρει τάχα (τὸ ξέρουν καί τὰ βυζανιάρικα παιδιὰ σήμερα) πῶς ὁ κ. Καϊροπούλος τοῦ «Χρόνου» δὲν πολεμᾶει τὴ Δημοτικὴ γλῶσσα, μὰ τὸν κ. Βενιζέλο, καί τὸν πολεμᾶει γιὰτὶ δὲν τὸν πήρε στὶς ἐκλογές στὸν Κυβερνητικὸ σὺδνασμο;

Μὰ ἔννοια σας, μὲ τὴν ἴδια μονέδα πλερώνεται καὶ ὁ κ. Δυκειάρχης. Κοροῖδεύει τὸ «Χρόνο», μὰ τὸν κοροῖδεύει καὶ ὁ «Χρόνος» ὅταν καμώνεται πῶς ξαναρίζεται «διὰ τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν τοῦ γνωστοῦ ἐκ Πειραιῶς Δυκειάρχου, τὴν ἀποκαλύπτουσαν τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος μαλλιαρῶν», ἐνῶ τὸ ξέρει πῶς καλὰ ὁ «Χρόνος» πῶς ὁ κ. Δυκειάρχης ζήτησε κάπιο προνόμιο ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας γιὰ τὸ Λυκεῖο του καί δὲν τὸ πήρε καί γι' αὐτὸ χόλιασε μὲ τὸν κ. Ἀλεξαντρῆ.

«Καί ἔπειτα περιμένουμε βελτίωσιν πραγμάτων! Καί ἔπειτα ζητοῦμε ἀπὸ τοὺς ὀλετήρας αὐτοὺς ἀνὸρθωσιν». Ναι, κ. Δραγάτη. Δίκιο ἔχεις. Ἀπὸ τέτοιους Ἀττειάρχης, σὰν καί λόγου σου, νὰ περιμένουμε «βελτίωσιν» τῶν παιδιῶ μας, νὰ ζητοῦμε νὰ μᾶς μορφώσετε πολῖτες μὲ χυραχτήρα καί μὲ μυαλό!

ΝΑ, ὁμως καί μιά δήλωση ἐπίσημη τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας πὺν ἀποστομῶνει τὸν κ. Δυκειάρχη. Ἡ δήλωση δημοσιεύτηκε στὴν «Ἐστία» (16 Φεβρ. σελ. 4, κάτω κάτω) καί λὲει τάδε:

— Ὅταν ἔγεινεν ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλὸς ἐγὼ ἀπουσίαζα ἐξ Ἀθηνῶν. Ὅταν ἐπανῆλθα, ὄχι μόνον δὲν ὑπέγραψα εἰς τὸ ἔγγραφο τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ὀμίλου, ὄχι μόνον δὲν παρέστην εἰς συνεδριάσιν του, ἀλλ' οὐδὲ γνωρίζω τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτόν. Κάποτε, ἐνῶ ἤμην ἀκόμη βουλευτὴς, ἔκαμα εἰς τοῦ Ζαχαράτου μίαν ἐντελῶς ἀκαδημαϊκὴν ὁμιλίαν περὶ γλώσσης, ὅπως κάμουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Αὐτὴ ἢ ὁμιλία φαίνεται ἔκαμα τὸν συνομιλητὴν μου νὰ μὲ θεωρήσῃ σύμφωνον μὲ τὰς γλωσσικὰς του πεποιθήσεις. Ἄλλ' ἐπιναλαμβάνω, ὅτι ἐκτοτε δὲν ἔλαβα γινῶσιν οὐδεμιᾶς ἐνεργείας τοῦ Ὀμίλου αὐτοῦ.

Σκόλια δὲ χρειάζονται καί νὰ μᾶς συμπαῖατε γιά ὅσα εἶπαμε παραπάνου.

ΤΟΥ «Νουμά» ἢ στοιχειοθεσία τελιώνει Πέμτη μεση-

μέρι· Πέμτη δειλινὸ γίνεται ἡ σελίδωσι τοῦ φύλλου καὶ Παρασκευὴ πρὸ τὸ φύλλο τυπῶνεται.

Ἔτσι λοιπόν, ἃ γίνεται σήμερα, Πέμτη, ἡ πολυθρῶλητη συζήτηση στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα, ὁ «Νουμιάς» δὲ θᾶξει λέξι σὲ τοῦτο τὸ φύλλο.

Μὰ καλύτερα. Ἄς περάσουν οἱ Ἀποκριές, καὶ σὲ ἄλλο φύλλο, τὴν Καθαροβδομάδα, ξεκαθαρίζουμε καὶ μεῖς τοὺς λογαριασμοὺς μας μὲ τοὺς διάφορους καλοθελητάδες μας. Ἡ συζήτηση αὐτῆς τῆς Βουλῆς θὰ μείνει ἱστορικιὰ καὶ ὁ «Νουμιάς» ἔχει χρέος φαρδιά πλατιά νὰν τὴ σκολιάσει.

★

ΕΙΚΟΣΟΧΤΩ, λένε, εἶναι γραμμένοι νὰ μιλήσουνε στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα. Ἄπ' αὐτοὺς οἱ δέκα, ἴσως καὶ περισσότεροι, θὰ μιλήσουν ὑπὲρ τῆς Δημοτικῆς. Μὰ θέλαμε νὰ ξέρουμε, θὰ μιλήσουν παλιχαρῖσια, θὰν τὰ ποὺν ὀρθὰ κοφτά, ἢ θὰν τὰ μασήσουν τὰ λόγια τους καὶ θάρχησουνε τοὺς συβιβασμοὺς καὶ τὶς πολιτικῆς καὶ τᾶλλα, τὰ τέτια κουροφέξαλα ;

Δὲ θέλουμε νὰ ρωτήσουμε κι ἃ θᾶναι μελετημένοι ὅσοι θάγγιξουνε τ' ἅγιο τὸ Ζήτημα, —γιατὶ δὲ γίνεται, γιὰ νᾶναι κανεῖς δημοτικιστῆς σημαίνει πὼς θᾶναι καὶ μελετημένος. Μὰ θέλαμε αὐτοὶ νᾶναι συναγριζημένοι μεταξὺ τους, νᾶχουνε καταστρώσει τὸ στρατηγικὸ τους τὸ σκεδῶ, ὁ ἕνας νὰ ξετάσει τὸ Ζήτημα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὁ τρίτος νάποδείξει γιατί ὁ Μιστριώτης ξελαρυγγιάζεται, ὁ τέταρτος γιατί συμφέρει στὸ Ἔθνος νᾶγκαλιάσει τὴ Δημοτικὴ—κ' ἔτσι ὁ καθένας καὶ τὸ ταμπούρι του. Ἄχ, ἕνας Ψυχάρης, ἕνας Πάλλης, ἕνας καλομελετημένος καὶ λιονταρόψυχος Δημοτικιστῆς μέσα σὲ μιὰ τέτια Βουλὴ ! Πάει, τὸ κερδίσαμε πέρα πέρα, σ' ὅλη τὴ γραμμὴ, τὸ Ζήτημα !

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ — Στὸ περασμένο φύλλο τάξαμε πὼς σὲ τοῦτο τὸ φύλλο θὰ τυπώσουμε τὸ **ιστορικὸ ἔγγραφο**, τὴν ἀναφορά δηλ. πούδωσε ὁ Μιστριώτης καὶ Σιὰ στὴ Βουλὴ, Καὶ νὰ τὴ :

Πρὸς τὸν ἀξιότιμον Κύριον Πρόεδρον τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 8 Φεβρουαρίου 1911.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐν τῇ Μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, γενομένης διαλέξεως ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων κ. Γ. Μιστριώτου «Περὶ ἐννόμου ἀμύνης τῆς Ἐθνικῆς γλώσσης», ἐν ἣ παρίσταντο πασῶν τῶν τάξεων ἐν τε τῇ Πολιτείᾳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ ἀντιπρόσωποι παμπληθεῖς καὶ ἔγκριτοι, ἀνετέθη ἢ ἐντολὴ πρὸς ἐνέργειαν κατάλληλον, ἢς ἢ πρώτη καὶ ἀπαραίτητος ἔκφανσις ἐκρίθη ἔκκλησις πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Ἀντιπροσωπείαν τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν τοῖς σπουδαιότατοις ζητήμασι, περὶ ἃ ἡ Ἐ-

θνικὴ Ἀντιπροσωπεία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος ἀσχολεῖται, εὐλόγως προβάλλει τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἐπὶκαιρον καὶ πρέχον.

Καὶ πρὸ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος καὶ μετὰ τὴν ἔδρουσιν τοῦ Ἐλευθέρου Κράτους ἠγέρθη τοῦτο, σιγήσαν, δὲν ἀπησχόλησεν, ὡς τὸ τῆς Θρησκείας, τὴν Ἐθνικοσυνέλευσιν κατὰ τὸ 1864

Καὶ ἐρῶδες διότι μετὰ τὰς ὑγιεστάτας βάσεις ἃς ὁ Κοραῆς ἔθηκε πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς γλώσσης ἀπὸ τῶν στρεβλώσεων καὶ παραμεινῶσεων, εἰς ἃς ὑπέβαλε ταύτην ἢ τυραννία καὶ ἀμάθεια ἐπὶ αἰῶνας ἔλους, οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ καὶ οἱ ταχύτερον ἔτι πρὸς τὴν γλωσσικὴν πρόοδον σπεύδοντες εἶχον ἐπιλύσῃ τὸ ζήτημα, ὡς ἡ Ἐθνικὴ Ἰδέα καὶ ἡ Ἐπιστήμη ἠξίουν.

Καὶ ὄντως ἐκπληκτικὴ ἀνεφάνη πρόοδος ἐν τῇ Νομοθεσίᾳ, ἐν τῇ κοινοβουλευτικῇ, δικανικῇ καὶ ἄλλῃ ρητορείᾳ, ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ, ἐν ἐπιστημονικοῖς παντὸς εἶδους συγγράμμασι καὶ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ, ἐν αὐτῇ δ' ἐν τῇ κοινῇ διαλέξει· οὐ μόνον τῶν ἀνεπτυγμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν τάξεων, μὴ ἀρεσλομένων ἤδη εἰς ξενικὰς ἢ χυδαίας λέξεις ἢ ἐκφράσεις.

Ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐπῆλθε τελευταῖον ἀντίδρασις, ἔθεν ἠκίστα ἀνεμένετο, πολύτροπος καὶ πολύμορφος, ἐπίμονος καὶ ἀποπλανῶσα τοὺς ἀπλουστεροὺς, παντοίας καὶ παραδόξους γλωσσολογικὰς καὶ γλωσσοπλαστικὰς ἐκφέρουσα θεωρίας, φθιέρουσα τὰ γλωσσικὰ ἤθη, ἀγωνιζομένη νὰ στρεβλώσῃ διὰ τοῦ χυδαϊσμοῦ διὰ ξένων καὶ βαρβάρων λέξεων τὸ κάλλος τῆς γλώσσης καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ φρόνημα τοῦ Λαοῦ, ἔθνικῶς δ' οὕτω λίαν ἐπικίνδυνος καὶ διὰ τοῦτο κατασταλατῆα.

Ἰάντα τὰ λεγόμενα καὶ γραφόμενα περὶ διγλωσσίας καὶ αἱ ἄλλα· τερθρεῖται τῶν χυδαϊστῶν πᾶσι ἀπεδεικνύουσι δεινὴν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἄγνοιαν ἢ κακόνειαν.

Παρὰ πᾶσι τοῖς Λαοῖς καὶ κατὰ πάντας τοὺς αἰῶνας ὑπῆρξε πάντοτε διάφορος τῆς λαλομένης ἢ γραφομένης γλώσσης. Ἐπίσης τῆς αὐτῆς γλώσσης ἀναφαίνονται πανταχοῦ διάλεκτοι διάφοροι καὶ ἰδιώματα.

Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν, ἐν αὐταῖς μάλιστα ταῖς Ἀθήναις τῇ ἔδρᾳ τῆς εὐγλωττίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ὁ λαὸς εἶχε γλώσσαν διάφορον τῆς τῶν συγγραφῶν. Καὶ ἐν τῇ Λατινικῇ ὑπῆρχον διάλεκτοι καὶ ἰδιώματα διάφορα. Ἐπίσης ἐν πάσαις ταῖς νεωτέραις γλώσσαις. Ἰγνωστὴ ἢ πληθὺς τῶν Ἱταλικῶν διαλέκτων διαφερουσῶν τῆς γραφομένης Ἱταλικῆς. Ἐπίσης τῶν Ἰσπανικῶν δεινῶς ἐπὶ μακρὸν συγκρουθειῶν κατ' ἀλλήλων μέχρι

της επικρατήσεως ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ τῆς Καστιλικῆς. Ἡ Γερμανία ἀριθμεῖται 563 . . . διαλέκτους, ἡ Γαλλικὴ 90 ! !

Ἄλλ' ὅτι γίνεται νῦν παρ' ἡμῖν συνέδη καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. Καὶ ἀναλόγως τῶν καιρῶν καὶ τῆς ἀνάγκης ἐλήφθησαν ἐκάστοτε οὐ μόνον νομοθετικὰ μέτρα, ἀλλὰ καὶ ἐν συνταγματικοῖς χάρταις εἰδικαὶ περὶ γλώσσης ἀνεγράφθησαν διατάξεις, ὡς ἐν Νορβηγίᾳ, Ἰταλίᾳ, Ρωσίᾳ, Τουρκίᾳ, Ἑλβετίᾳ κλπ. Ἐννοεῖται δ' οἷσθεν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς καλῶς νοουμένης ἰδέας τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἢ διὰ τοῦ Συντάγματος ἀναγνώρισις καὶ ἐπιβολὴ μιᾶς ἢ πλείονων γλώσσων δικαιολογεῖται καθ' ὅσον μία κυρίως ἐθνότης ἢ πολλαὶ εἰσὶν αἱ συγκροτοῦσαι τὴν πολιτείαν, οἷσθι τότε μόνον πράγματι ἀσφαλιζέται ἡ Ἐθνικὴ ἢ ἡ πολιτειακὴ ἐνότης καὶ συνοχὴ,

Παρ' ἐξόχων σοφῶν, φιλολόγων, ἱστορικῶν, ἐλληνοστῶν ὁμολογεῖται, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε γλῶσσα ζῶσα. Δὲν εἶνε Νεοελληνικὴ, ἢ Ρωμαϊκὴ ἢ Γραικικὴ, ὡς καλοῦσιν αὐτὴν οἱ χυδαῖσται ἐξ ἀμαθείας ἢ κακοδοουλίας, γιγνόμενοι ὄργανα λεληθότως ἢ ἐν συνειδήσει τῶν ἀπικισιωτέρων ἐχθρῶν τοῦ Γένους καὶ τῆς Φυλῆς τῶν Ἑλλήνων. Εἶνε πάντοτε ἡ αὐτὴ. Εἶνε ἀρχαία, μέση καὶ νεωτέρα οὐχ ἥττον.

Κατὰ τοῦ ὑπονομεύοντος τὴν Ἐθνικὴν ἐνότητα κινδύνου τούτου, ὅς εἶνε σπουδαιότερος ἢ ὅσον οἱ πολλοὶ καὶ ἐπιπόλαιοι ἢ ἀφιλοσόφητοι τῶν πραγμάτων παρατηρηταὶ φρονοῦσιν, ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ ν' ἀναγραφῆ ἐν αὐτῷ τῷ Συντάγματι προσήκουσα διάταξις, ὅτι ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κράτους εἶνε ἡ Ἐθνικὴ ἀπληλαχμένη θνητῶν λέξεων, ξενισμῶν, διαλεκτικῶν τύπων καὶ χυδαῖσμων χρησιμεύουσα ὡς ὄργανον τῆς Δημοσίας ὑπηρεσίας ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις καὶ τοῦ Θείου κηρύγματος ἐν τοῖς Ναοῖς, ἐπιβαλλομένης τῆς διδασκαλίας τῆς ἐλληνικῆς ἐν τε τοῖς δημοσίαις καὶ ἰδιωτικαῖς ἐκπαιδευτηρίαις, προκαταρκτικοῖς ἢ ἀνωτέροις, παντός βαθμοῦ καὶ τάξεως.

Ἐν ἐξόχῳ πρὸς Ἰμάς τιμῆ

Ὁ Πρόεδρος

Γ. Μ. Στριώτης

Ὁ Β' Ἐπίτιμος Πρόεδρος

Ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος

Ἡ Ἐπιτροπεία

Ἐμ. Ζολώτας Πρύτανης, Δ. Τζιβανόπουλος Εἰσαγγελεὺς, Κ. Παλαμιχαλόπουλος Νομάρχης, Α. Α. Κυριακὸς Καθηγ. Πανεπιστημίου, Σ. Βάσης Καθηγ. Πανεπιστημίου, Β. Λεονάρδος Τμημα-

τάρχης, Γ. Καπετανάκης Εἰσηγητὴς, Α. Γεωργιάδης Νομομηχανικός, Γ. Παπαϊωάννου Πρόεδρος Συντεχνιῶν, Ι. Μεσολωρᾶς Καθηγ. Πανεπιστημίου, Η. Πουλόπουλος Ἐργοστασιαρχῆς, Α. Μαντζούνης Ἐργοστασιαρχῆς, Γ. Καρυνιὸς Γ. Γαυδίας Ὑφηγητὴς, Γ. Φιλάρετος Λιχηγός.

Στὸ «Ἐμπρὸς» (17 Φεβρ., σελ. 2, στήλη 1), ὁ κ. Ζ. Παπαντωνίου γράφει τὰ σοφὰ τοῦτα λόγια καὶ μᾶς καταδικάζει, ὁ ἀκαρδὸς, σὲ θάνατο ὅλους ποῦ ἀκολουθοῦμε τὸν Ψυχάρη.

«. . . Ἐπειδὴ ὅμως ἀναψὲ κατ' αὐτὰς τὸ πῦρ τῆς γλώσσης, ἃς προσθέσωμεν, ὅτι ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλος εἶνε . . . Ἀντιψυχαρικὸς. Εἶνε ὁ ἀντιψυχαρικώτερος τῶν συλλόγων, περισσότερον ἐχθρὸς τοῦ κ. Ψυχάρη καὶ ἀπὸ τὸν σύλλογον ποῦ ἔδρυσεν ὁ κ. Μιστριώτης. Διότι ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλος ἔχει ὡς ἀρχὴν τοῦ ὅτι τὴν γλῶσσαν τοῦ μέλλοντος δὲν τὴν ξεύρομεν ἀκόμη καὶ θὰ μᾶς τὴν δώσει ὁ χρόνος, κυρίως δὲ τὸ ὑλικὸν τῆς θὰ θησαυρισθῆ εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον, ὅταν τοῦτο ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῆς Ἀττικῆς γλώσσης καὶ χειραφετηθῆ. Ἐνθ' ὁ κ. Ψυχάρης μᾶς λέγει ὅτι μία εἶνε ἡ γλῶσσα τοῦ μέλλοντος, αὐτὴ ποῦ ἀνεκάλυψεν ὁ ἴδιος καὶ τῆς ὁποίας οἱ ἐπαῖοι τοῦ ἔκκαμαν ἤδη τὴν γραμματικὴν. Προνοκοπεῖται λοιπὸν ὁ ἐκπαιδευτικὸς Ὀμιλος μὲ τὸν κ. Ψυχάρην. μολοντί καὶ οἱ δύο ὑποστηρίζουν τὴν προφορικὴν γλῶσσαν. Ποῖος νὰ ἔχη τὸ δίκαιον ἀπὸ τοὺς δύο; Τοῦτο μόνον ξεῖρω ὅτι οἱ κυριώτεροι συγγραφεῖς περὶ τῶν ὁποίων ἀκούτε ὅτι εἶνε δημοτικισταὶ, συμφωνοῦν μὲ τὸν Ἐκπαιδευτικὸν Ὀμιλον καὶ θεωροῦνται ὡς βέδηλοι ἀπὸ τὸν κ. Ψυχάρην. Φαίνεται δὲ ὅτι μόνον οἱ ἐχθροὶ τοῦ κ. Ψυχάρη εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ Ψυχαρικὴ φιλολογία, δηλαδὴ ὅτι ἔχει γραφῆ ἕως τώρα, στίχος ἢ πεζὸν, ἀπὸ τοὺς δημοτικιστὰς τοὺς ἀκολουθήσαντας τὸ Ψυχαρικὸν δόγμα, τοὺς νομίσαντας ὅτι ἔξω αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει σωτηρία, ὅπως οἱ καθολικοὶ διὰ τὸν καθολικισμόν, τοὺς μετουσιωθέντας εἰς Ψυχάρην, καὶ τοὺς ἀναπνέοντας, σκεπτομένους, γράφοντας μὲ τὴν **γλωσσικὴν διάνοιαν** ποῦ ἐδῶρυσεν ὁ εἰδῶσκαλος εἰς τοὺς μαθητὰς του, μοναδικὴν τυραννίαν, ἢ Ψυχαρικὴ λοιπὸν φιλολογία εἶνε χρεωκοπημένη. Ὅτι ἐγράφη καὶ ὅτι θὰ γραφῆ ἀκόμη ἐπάνω εἰς αὐτὴν, εἶνε φέλλισμα, ἀνοικία, παρεξήγησις τῆς δημοτικῆς, παρεξήγησις τοῦ φορκλόκ, θάνατος τῆς συγγραφικῆς τέχνης. Εἰς αἰῶνα τὸν ἄπαντα δὲν θὰ βγῆ τίποτε ἀπ' αὐτὴν. Καὶ ἂν τύχη ἀκόμη ἀληθινοὶ συγγραφεῖς (πράγμα ἀπίθανον) νὰ ἐργασθοῦν μέσα εἰς τὸ στενὸν Ψυχαρικὸν δόγμα, αὐτὸ καὶ μόνον εἶνε ἱκανὸν νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ κάθε

ρόπο έκδηλώσεως. Ὁ κ. Ψυχάρης, καθὼς ἐγὼ ξεύω τοῦλάχιστον, εἶνε ἐργάτης ἀξίος κάθε τιμῆς. ἐπιστήμων μεγάλης ἀξίας, ἐργασθεὶς, ἐργαζόμενος, νωρίζων ν' ἀποθάνῃ εἰς τὴν ἐργασίαν, ὅπως οἱ κακοὶ Γάλλοι μέσα εἰς τοὺς ὅποιους ζῆ καὶ, παρ' ὅλα σα λέγονται ἐδῶ, κατέχων λαμπρὰ ἐκεῖνο ποῦ διαίσαται εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ θεωρία του περὶ γλώσσῃς; Εἶνε καὶ αὐτὴ ἐπιστημονικῶς σωστή. Ἀλλὰ ἰέχρως ἐνὸς σημείου μόνον, ὅπως ὑπῆρξαν πολλοὶ ἔτυχεῖς μαθηματικαὶ ἐργασίαι, αἱ ὅποιαι ἀρχισαν ἐκτὰ καὶ ἐσκόνησαν κατόπιν. Πέραν τοῦ σημείου αὐτοῦ ὑψώνονται πελώρια προβλήματα, τὰ ὅποια τὴν κάνουν νὰ γυρῆ πίσω. Τὸ μέγιστον αὐτῶν εἶνε ἡ Ἀκαλαισθησία — τὸ στοιχείον τοῦ Ψυχαρικοῦ δόγματος — μετὰ τὸ ὅποιον ποτὲ δὲν γίνεται γλώσσα καὶ ἂν γίνῃ διὰ τῆς βίας, δὲν ὑπάρχει ποτὲ λαὸς νὰ τὴν καταπιῇ. Ὁ Ἐκπαιδευτικὸς λοιπὸν Ὀμιλος εἶνε ἓνας ἕμιλος καθαρῶς ἀντιψυχαρικὸς, ἀσπασθεὶς τὴν θεωρίαν τῆς ροῆς τῆς γλώσσῃς, πρᾶγμα σπουδαῖον, καὶ θέλων νὰ ἰδρῶσῃ σχολεῖον διὰ πειράματα, τὰ πορίσματα τῶν ὁποίων ἀδύνατον νὰ μὴν εἶνε σπουδαῖα».

Εἶναι σωρὸς καὶ σωρὸς ὅσα γραφτήκανε στίς φημερίδες γιὰ τὸ Ζήτημά μας τούτη τὴ βδομάδα, μὰ ποῦ τόπος στὸ σημερὸν φύλλο! Ἀναγκαστήκαμε, μετὰ λύπη μας, νὰν τὰρίσουμε καὶ ἴσως στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κερικῆς τὰναφέρουμε μετὰ καμιά σύντομη περιλήψη, ἔτσι, γιὰ τὴν ἱστορίαν.

Ἡ Κοινή Γνώμη

ΥΠΟΥΡΓΟΣ!...

Φῖλε «Νομιᾶ»,

Σὰν τὸν Πέτρο, ὁ κ. Ἀλεξαντρῆς, ὁ κ. Ἰπουργὸς τῆς Παιδείας, ἀπαρνιέται τὸν «Ἰκπαιδ. Ὀμιλο» — καὶ τὸ σπουδαιότερον, καταγγέλλει τοὺς ἰδρυτὰς του πὼς τοῦ κλέψανε τὴν ὑπογραφή του, πὼς δὲν ὑπόγραψε τὸ Καταστατικόν, πὼς δὲν τοὺς γνωρίζει καθόλου. Ὅταν στὸν Ὀμιλο μέσα βρῖσκειται ἓνας Πετροκόκκινος, ἓνας Ἴδαι, καὶ τόσο ἄλλοι κύριοι, ὅχι μόνον δὲν πιστεύω ὅσα καταγγέλλει ὁ κ. Ἀλεξαντρῆς, μὰ τὸ ἐναντίον, κλαίω γιὰ λογαριασμό του. Κλαίω δὲ καὶ γιὰ λογαριασμὸ τοῦ κ. Βενιζέλου, ποῦ ἔχει τέτοιους Ἰπουργοὺς — τέτια παληκάρια ποῦ τὸ βάζουνε στὰ πόδια μάλιστ' ἐστὶν ἐστραδοκοιτάξει κανεῖς, ποῦ ἀρνιούνται ἀκόμα καὶ τὴν ὑπογραφή τους, ὅπως θάβρνηθῶνε αὔριο κι αὐτόνε τὸν Ἴδαι, ἄμα βροῦνε ἄλλοῦ τὸ σφέρο τους.

Πρόθυμός σου
ΦΥΓΟΣΤΡΑΤΟΣ

Ὅ, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Μὰ πολὺ ἔξυπνη καρικατοῦρα εἶχε ἡ «Σατυρικὴ Ἐπιθεώρηση» τῆς περασμένης Κερικῆς. Εἶχε τὸν ἐκδέκτη τοῦ «Νομιᾶ» Ἀρχουδιάρχη καὶ τὸ Μιστριώτη Ἀρχοῦδα. Κ' ἐξέλεγε ὁ Ἀρχουδιάρχης τὴ γλωσσικὴ Ἀρχοῦδα καὶ τῆς ἐλεγε :

— «Λίγες νὰ βλέπομε τώρα τὸ πὼς θὰ βγάλῃ τὸ γλώσσα ἀσπροπρόσωπο... Ἄφεριμ!»

— Στὸ «Ἐθνικὸν Συμπόσιον» («Νομιᾶς» 422) μείνανε δυὸ σημαντικὰ τυπογραφικὰ λάθη ποῦ πρέπει νὰ διορθωθῶνε. Σελ. 81, στήλ. 2, ἀράδα 18, ἡ φράση πρέπει νὰ διαβαστεῖ ἔτσι : «Πατριώτης στάθηκε ὁ βασιλικὸς τοῦ κάψανε τὴν καρδιά οἱ ἔθνικες οἱ συμφέρει ἅγιος βέβαια κι ὁ ρωμαϊκὸς ὁ πατριωτισμὸς, ἀπὸ τοὺς πῖο ἱεροῦς» καὶ σελίδα 84, στήλ. 1, ἀράδα 21, ἀντὶς «κ' ἐπομένως» νὰ διαβαστεῖ «κ' ἐνωμένοι ὅλοι τους» κτλ. Σελ. 85, στήλ. 1, ἀράδα 8 ἀντὶς «προεδρείας» (!) «προεδρείας». Ὅσο γιὰ μερικὰ Ν τελικὰ ποῦχουνε τὴν κακιὰ συνήθεια οἱ τυπογράφοι νὰν τὰ βγάξουν ἀπὸ καὶ ποῦ δὲν πρέπει (λ. χ. «τὴν παραίτησή μου») καὶ νὰν τὰ βάζουν πάλι, ἐκεῖ ποῦ δὲν πρέπει, — τί νὰ ποῦμε : Ὅσοι ἔχουν ἀνακατωθεῖ κάπως μετὰ τυπογραφεῖα καὶ ἔβρουν τὰ τυπογραφικὰ παρασκήνια, ἢ μὲς δικιῶσσανε.

— «Ὦχ, ἀδερφέ, σοῦ λέει ὁ τυπογράφος. Γιὰ ἓνα Ν χάλασε ὁ κόσμος!» Καὶ κόπιασε τὸν λόγου σου νὰν τοῦ γερμίσεις τὸ κεφάλι.

— Στὸ τηλεγράφημα πούστειλε, σὲ κινεζικὴ γλώσσα γραμμένο, ὁ Πατριάρχης στὸ Μιστριώτη, τὸν ἐντομολογιάτατο, εἶδαμε μετὰ ἀπορία νὰ τιτλοφορεῖται ἐντομο ἓνας κοτάρη, ἐλέφαντας. Ἦ εἶναι τοῦτα πάλι :

— Ἐγίνε καὶ ἡ πολυθρόνη, τὴ Φουτητικὴ διαδήλωση τὴν Πέμπτη, τὸ δειλινόν. Ἡ παράσταση δὲν πέτυχε. Ἐσο κι ἂν ξελαρωγιάστηκε ὁ κ. Σκαπετουράκης στὴν αὐλὴ τῆς Βουλῆς, φορτώνοντας στὴ ράχη τῆς Δημοτικῆς βίβλος τὴν καθαρῶσιανικὴς ἀηδίες *Κιχρμπάρα, Κωσταντῆς Παλιουβέντας* καὶ τα τέτια.

— Ἐνας φοιτητικὸς ἔμωσ, ἓνα παιδάκι ποσοδά, ὁ Κωνσταντόπουλος, ὅταν ὁ κ. Σκαπετουράκης ἀγόρευε, κ' οἱ ἄλλοι φοιτητὰδες οὐρλιάζανε, ἀπάγγειλε χουχα ἤσυχα τὸ «Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη» καὶ φώναξε :

— «Ὅχι, δὲ θὰ μὰς θάψατε τὴ γλώσσα! Ζήτω ἡ Δημοτικὴ!»

— Τὸ παιδί τὸ κνηγῆσανε, τὸ πιάσανε, τὸ βρῖσανε, μετὰ τοῦ κάκου. Ἡ φωνὴ τῆς Ἀλήθειας ἀκούστηκε καὶ ἡ Ἀλήθεια πάντα νικάει.

— Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα δὲν ἔσθε τὴν Πέμπτη στὴ Βουλῆ, Κρίμας. Ἦτσις ἔμεινε τὸ γλέντι γιὰ τὴν Καθαροβδομάδα.

— Τὸ τέλος τοῦ ἀρθροῦ τοῦ κ. Στασινοπούλου «Στὴ Σκῆρον», ἔμεινε γιὰ τὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κερικῆς.

ΓΙΑ ΝΑ ΤΥΠΩΘΟΥΝ

ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΑΒΑΧΟΥ

Θὰ χρειαστοῦν 500 δραχμὲς γιὰ νὰ γίνῃ ἓνας τόμος ἀπὸ 10—12 τυπογραφικὰ φύλλα).

Περασμένες συντρομῆς
Ἀργύρης Ἐφταλιώτης

Δρ. 70

• 10

Δρ. 80

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Στ. Στυλ. στην Πάτρα. Λέ μᾶς δυσκολεύει τίποτες νά σοῦ τὸ ποῦμε. Ὁ Α. Ε. ποὺ δημοσιεύει τὶς «Κουβέντες» στὸ «Νουμά» εἶναι ὁ Ἀργύρης Ἐφταλιώτης.— Στὸ *Ἐνοταντὰνέ* τῆς Πάτρας. Νά προσέχεις, γιατί πολλοὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα σοῦ ξεφουρνίζουνε πολλὰ μπαγιούτικα καὶ ξένα γιὰ δικὰ τους. Νά, λ. χ. στὸ τελευταῖο σοῦ φύλλο δημοσίευσες ἓνα προκατακλυσμαῖο ποίημα τοῦ Ταγκόπουλου «Ὁ ἔρωσ μασκαρῶς» δίχως νάναφέρεις κἄν ποιανοῦ εἶναι.—κ. Δ. Π. Καν. στὸ Παλαιοχώρι. Σοῦ τὸ στείλαμε. Δεχόμαστε ὅτι μᾶς γράφεις.— Ω. Α. Γράψε μας πότε τελιώνει καὶ στείλε μας ὅτι σχετικό, γιὰ νά φροντίσουμε.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

*Ἐντοκοὶ καταθέσεις

Καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια

Τροποποιηθείσας τῆς κλίμακος τῶν τόκων τῶν εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια νέων ἐντόκων καταθέσεων ἐν ὄψει ἢ ἐπὶ προθεσμίᾳ, δηλοποιεῖται, ὅτι ἀπὸ 15 Ἀπριλίου 1909 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δέχεται παρὰ τε τῆς Κεντρικῆς Καταστάματι καὶ τοῖς Ὑποκαταστήμασιν αὐτῆς καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια ἀποδοτέας ἐν ὄψει ἢ ἐν ὀρισμένῃ προθεσμίᾳ ἐπὶ τόκῳ.

1 1/2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς ἐν ὄψει ἀποδοτέας καταθέσεις μέχρι ποσοῦ δρ. 10.000 πέραν δὲ τοῦ ποσοῦ

τούτου τοῦ τόκου ἐπιζυμώμενον εἰς 1 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος μέχρι 50,000 δραχμῶν πέραν δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς 1)2 τοῖς ο)ο Αἱ καταθέσεις αὗται γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς ἀνοικτῶν λογαριασμῶν παραδιδομένου τῆ καταθέτη βιβλιαρίου λογαριασμοῦ καὶ βιβλιαρίου ἐπιταγῶν.

2 ταῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ ἕξ μηνῶν τουλάχιστον.

2 1)2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ ἓν ἔτος τουλάχιστον.

3 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ δύο ἔτη τουλάχιστον.

3 1,2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ τέσσαρα ἔτη τουλάχιστον.

4 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τῆς ἀποδοτέας μετὰ πέντε ἔτη τουλάχιστον ὡς καὶ διὰ τὰς πέρα τῶν πέντε ἐτῶν ἢ τὰς διαρκεῖς.

Καταθέσεις εἰς χρυσὸν

Δέχεται ἐπι ἐντόκους καταθέσεις εἰς χρυσὸν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας Ἀγγλίας, ἀποδοτέαι ἐν ὀρισμένῃ προθεσμίᾳ ἢ διαρκεῖς ἐπὶ τόκῳ.

1 1)2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ καταθέσεις 6 μηνῶν τουλάχιστον.

2 0)0 » » » » » » 1 ἔτος »

2 1)2 » » » » » » 2 ἐτῶν »

3 0)0 » » » » » » 4 » »

4 0)0 » » » » » » 5 » »

Αἱ ἐμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ἐνομαστικαὶ ἢ ἀνόνημοι.

Τὰ κεφάλαια καὶ οἱ τόκοι ἐμολογιῶν πληρῶνονται παρὰ τῆς Κεντρικῆς Καταστάματι καὶ τῆς αἰτῆσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι Τραπεζῆς εἰς τὸ αὐτὸ νέμισμα.

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΑ ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

“**ΑΘΗΝΑΙ**,, ΤΟΝΝΩΝ 16,000 “**ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ**,, ΤΟΝΝΩΝ 15,000
ΜΕ ΔΙΠΛΟΥΣ ΕΑΙΚΑΣ ΔΙΠΛΑΣ ΜΗΧΑΝΑΣ ΑΠΑΡΑΜΙΛΛΑ ΕΙΣ ΑΝΤΟΧΗΝ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΕΙΑΝ
ΔΟΚΙΜΑΣΜΕΝΗΣ ΤΧΥΤΗΤΟΣ 15 ΜΙΛΑΙΩΝ

Διαμερίσματα επιβατῶν ἀνετώτατα.—*Αἰθουσαι πολυτελεῖς Α' καὶ Β' θέσεως, Καπνιστήρια, ἰδιαιτεραι αἰθουσαι Κυριῶν, Μουσικῆς, Ἐστιατορίου.*—*Νοσοκομεῖον, ἀπολυμαντικὸς κλίβανος, Δουτρώνες, Κουρεῖον, Παντοπωλεῖον, Καφενεῖον, Ζυθοπωλεῖον.*—**ΔΕΥΤΕΡΑ ΘΕΣΙΣ** καινούργης με 200 κλίνας.—*Θέρμανσις διὰ Καλοριφέρ εἰς τὰ διαμερίσματα τῶν Μεταναστῶν.*—*Ἰδιαιτεραι τραπεζαρία Μεταναστῶν.*

Ἡλεκτρικὸν φῶς, ἀσύρματος τηλεγράφος

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΑΚΤΙΚΑ ΚΑΤΑ 20 ΗΜΕΡΑΣ

**ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΜΕΣΩ ΚΑΛΑΜΩΝ-
ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΤ' ΕΥΘΕΙΑΝ ΔΙΑ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ**

ΤΟ ΤΜΟΠΛΟΙΟΥ

«ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ»

ΤΗΝ 26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1911

ΔΓ' ΕΠΙΒΑΤΑΣ, ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΣΑΝ ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΑΝ ΑΠΕΥΘΥΝΤΕΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ παρὰ τῆς κεντρικῆς Διευθύνσεως Πεομαντζόγλου καὶ Σοφοκλέους ἀνωθεν Χρηματιστηρίου.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ παρὰ τῆς Παραρτήματι τῆς Διευθύνσεως Δεωφόρος Αἰγέως ἀριθ. 5.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, ΣΜΥΡΝῆ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῆ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΚΑΛΑΜΑΙΣ, ΠΑΤΡΑΙΣ
Παρὰ τοῖς **ΚΕΝΤΡΙΚΟΙΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΙΣ** καὶ εἰς τοὺς κατὰ τόπους **ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ** τῆς Ἐταιρίας.